

ඖෝමන්

2020 ජූලිය - මැයි 39 වෙළ 01 - 03 බලපද

- 2 ● මොන්ගේලියාවේ කමාප, ආර්ථික තොරතුරු බිඳක්
- 3 ● සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණය සඳහා
නවතම නිතිමය රාමුවක් අවශ්‍ය වුයේ ඇයි?
- 10 ● තැන්පතු රස්සනාය:
ගොලීය ප්‍රවත්තා සහ ශ්‍රී ලංකාවේ අන්දුකීම්
- 16 ● තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය පිළිබඳ සංක්ෂිප්ත විශ්‍යයක්
- 19 ● ශ්‍රී ලංකෙක් ය්‍යූගම්පාල ව්‍යාපාර අංශය
නියාමනය කිරීම
- 22 ● නව සංවර්ධන බැංකුව
හරිත හෙට දිනක් කරා ඉඩිරුයට...

ISSN 1391-3697

02013

9 770041 001564

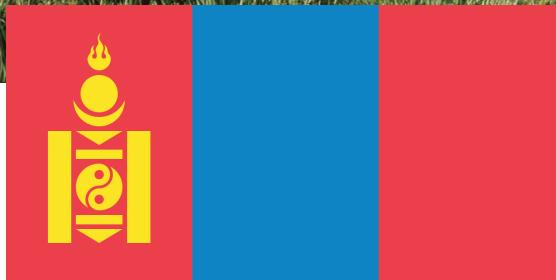

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
සංශ්කීවේදන දෙපාර්තමේන්තුව

මොන්ගේලියාව

සමාජ, ආර්ථික තොරතුරු බිඳුක්...

සුවිසල් රාජ්‍යයන් දෙකකට මැදි වූ කුඩා රාජ්‍යයක් වන මොන්ගේලියාව නැගෙනහිර ආසියාවේ පිහිටි කුඩා ගොඩිවීම් රාජ්‍යයක්. උතුරින් රුසීයාවත් දකුණින් විනයටත් මැදි ව අති මේ රාජ්‍යය විසිරුණු එ මෙන් ම තුනී ජන සනන්වයක් සහිත ස්වයෝන රාජ්‍යයක්. මුල් කාලයේ සිට ම රජවරුන් විසින් පාලනය කෙරුණු මොන්ගේලියාව පසු කළේ විනයේ අණසකට යටත් වුණා. 1921 වසරේ සිට මොන්ගේලියාවේ කුමාරවරුන් තිද්‍යු ලබා ගැනීමේ අරගල ආරම්භ කළ අතර ඒ සඳහා රුසීයාවේ සහයෝගය ලැබුණා. රුසීයානු විෂ්ලේෂණයේ පසු ව එක්දහස් නවයිය විසි ගණන්වල දී රුසීයානු බලය මොන්ගේලියාව තුළ පැනිරීම ආරම්භ වූව ද 1945 වන තුරු ම වින පාලනයෙන් තිද්‍යු ලබා ගෙන්නට තො හැකි වුණා. 1950 වසරේ දී වින-රුසීයා එකත්වය මත මොන්ගේලියාවට තිද්‍යු ලැබුණා.

සත්ත්ව පාලනය ප්‍රමුඛ කාමිකර්මාන්තයට ප්‍රකට මොන්ගේලියාව අශ්වයන් සඳහා ද ප්‍රසිද්ධයි. ලොව අති දුෂ්කර කාන්තාර ප්‍රදේශයක් ලෙස ප්‍රකට ගෝනී කාන්තාරය පිහිටා ඇත්තේ මොන්ගේලියාවේ. එහි නැගෙනහිර දිගාවට බර ව තෙල් නියි පිහිටා ඇති අතර, අශ්ව සහ මලු ගොවී පොලවල් දකුණු දිගට බර ව පිහිටා තිබෙනවා. රටේ විශාල ම නගරය වන උලාන්බාර මොන්ගේලියාවේ අගනුවර ද වෙනවා.

ලාමා බුදු දහම ප්‍රධාන ආගම වශයෙන් සැලකෙන මෙහි අගනුවර ආසන්නයේ පිහිටි ආරාමයක ලාමාවරුන් ලක්ෂ්‍යයක් පමණ වාසය කළ බවට සාක්ෂි තිබෙනවා.■

මූලාශ්‍ර - World Fact Book
Wikipedia විශ්වකොෂය

"සටහන" සාගරාවෙහි පළවන අදහස් ඒ ඒ ලේඛනයන් ගේ අදහස් මින ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අදහස් ගොවිය භාකි ය.

2018 ජනවාරි මාසයේ සිට "සටහන" සාගරාව පළ වත්තේ තොමසකට වරක් බව කරනුවෙන් සළුකෙන්න.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව නම් දියන එද මුදල් ඇතුළුම්/වෙක්පේන් මෙහි සඳහන් ලිපිනයට වේමෙන් "සටහන" තැපෑලෙන් ගෙන්වා ගත නැකි.

පිටපතක මිල : රු. 20.00
වාර්ෂික දැයුක්ත්වය : රු. 320.00
(තැපැල් ගාස්තු ද අතුලත්ව)

අධිකෘත
සජ්ඩ්වේදන දෙපාර්තමේන්තුව
ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව
රු. පෙ. 590, කොළඹ

ක්‍රිය වගකීට කළමනාකරණය කදුහා

භවත තිත්වය රාජුවක අවශ්‍ය වූයේ ඇයි?

අභ්‍යන්තර මැධ්‍ය ප්‍රංශය

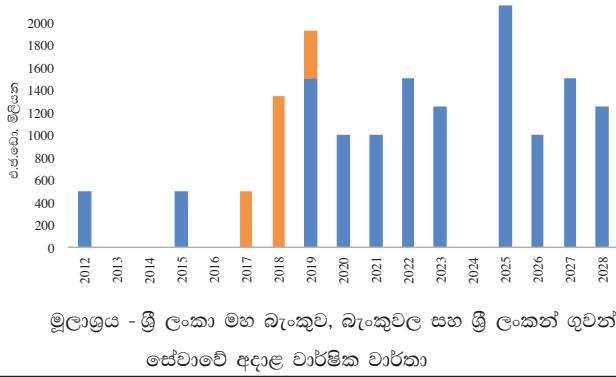
පෙන්ත්ත් සහකාර අධිකාරී

නිති සහ අනුකූලතා කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව

භැඳීන්වීම

වර්ෂ 2019 සිට ශ්‍රී ලංකාවට ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡා බැඳුම්කර සඳහා සැලකිය යුතු මට්ටමක විශාල වාරික ගෙවීම් සිදු කළ යුතු ව පවතියි. දැනටමත් නිකුත් කර ඇති එක්සත් ජනපද බොලර් මිලියන 500 බැඳීන් වන ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡා බැඳුම්කර සඳහා, 2019 සිට 2028 දක්වා කාලය කුළ ශ්‍රී ලංකාව එක්සත් ජනපද බොලර් බිලියන 12.15ක මුදලක් ආපසු ගෙවිය යුතු වේ. ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන බැඳුම්කර ද සමග, ව්‍යාපෘති තෝරා සහ මැතකාලීන වාර මූල්‍ය පහසුකම් සඳහා ගෙවිය යුතු වාරික මගින් විදේශ සංවිත සැලකිය යුතු මට්ටමකින් පහත වැට්ටුමකට ලක් විය ය. ඉදිරිය ගැන සලකා බැඳුවහොත් සැම වර්ෂයක ම පාහේ ගෙවිය යුතු ව පවතින වාරික ආපසු ගෙවීම් මගින් විදේශ සංවිත සැලකිය යුතු මට්ටමකින් පහත වැට්ටුමකට ලක් විය හැකි අතර එමගින් විනිමය අනුපාතවලට පිළිනයක් එල්ල විය හැකි ය. එවැනි ආපසු ගෙවීම් හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාව ප්‍රතිමූල්‍යන අවදානමකට නිරාවරණය විය හැකි අතර, මෙරට බාහිර දුරකිලතාව සම්බන්ධයෙන් ආයෝජකයන් සැක සංකා ඇති කර ගැනීමට ඉඩකඩ පවතින හෙයින්, එමගින් ඉහළ පරතර බිජි විය හැකි ය. මෙම සාධක මගින් සාර්ථක ආර්ථිකයේ ස්ථාවරත්වයට දැඩි බලපෑමක් එල්ල විය හැකි ය.

1 වන රේප සටහන - රාජ්‍ය වගකීම් කෙටියෙන්

ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡා බැඳුම්කර ප්‍රතිමූල්‍යනයට අමතර ව, තෝරා සම්බන්ධයෙන් විසඳුම් සේවිය යුතු වෙනත් වැදගත් අවදානම කිහිපයක් ද පවතියි. ආදායම මට්ටම වැඩි විමත් සමග එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ශ්‍රී ලංකාව වෙත ලැබෙන සහනයිල් මූල්‍ය සම්පාදන අවස්ථා කුමයෙන් නැති විය යින් පවතියි. වසර 2000 ගණනාවල මුළු හාගයේ නො සැලකිය යුතු මට්ටමක පැවති සමස්ත බාහිර තෝරා තෝරා සහනයිල් නො වන සහ වාණිජ සංස්කෘතිය වර්ෂ 2017 වන විට සියයට 55ක ප්‍රමාණයකට ඉහළ ගිය ඇතර, මෙය සිදුවූයේ 2007

රාජ්‍ය බැඳුම්කර නිකුත් කිරීමෙන් පසු ව වේගවත් වූ පරිවර්තනයකිනි. මෙම පරිවර්තනයන් සමග කෙටි කළේ පිරිමිවලට (2010 සහ 2016 අතර කාල සීමාවේ කළේ පිරිමිවල සාමාන්‍ය කාලය වසර 9.2ක සිට 6.9ක් දක්වා පහළ වැට්තින්) සහ ඉහළ පොලී අනුපාතවලට මුහුණ පැමුව මෙරටට සිදු විය. එය කළයි සම්බන්ධයෙන් හානිකර තත්ත්වයක් ඇති වීමට මධ්‍යම ආණ්ඩුවේ ගෙවෘත සාපේක්ෂ ව පැවති ඉහළ මට්ටම, හාන්චිගාරය විසින් ඇප් වූ ගෙවෘත විශාල පැහැදිලි අවිනිශ්චිත වගකීම් සහ ඇප් තො වූ රුපයට අයත් ව්‍යාපාරවල ගෙවෘත අනියම් අවිනිශ්චිත වගකීම් දායක විය.

මෙම අනියෝගවලට ප්‍රතිචාර ලෙස ගෙවෘත කළමනාකරණ කාර්යය වැඩිදියුණු කිරීමට බලාධිකාරීන් විසින් පියවර ගෙන ඇත. වගකීම් කළමනාකරණ ක්‍රියාකාරකම් සඳහා පහසුකම් සැලැසීමට පනවන ලද නීතිය ඒ අතර වැදගත් සේවකයක් ගනී. දේශීය සාප්‍ර ගෙවෘත මධ්‍යම මට්ටමේ සිට දිගු කාලීන මට්ටම දක්වා වැඩිදියුණු කිරීම පුළුල් කරන අතර, ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡන්ට බැඳුම්කර ප්‍රතිමූල්‍යන අවදානම කළමනාකරණය කිරීම එහි ඉලක්කය විය.

වගකීම් කළමනාකරණය පිළිබඳ ව කෙටි විමුදුමක්

වගකීම් කළමනාකරණය හෝ සත්‍යිය වගකීම් කළමනාකරණය යනු රාජ්‍ය ගෙවෘතේ සංයුතිය වැඩිදියුණු කිරීම පිණිස ගෙවෘත යුතු ව ඇති ගෙවෘත ප්‍රතිවුහගත කිරීමේ ක්‍රියාදාමයයි.

සත්‍යිය වගකීම් කළමනාකරණය සඳහා මධ්‍ය කාලීන ගෙවෘතාය මගින් සේවාපිත කරන ලද මග පෙන්වීමෙන් ගෙවෘත අනුවර්තනය කිරීම තුළින් ගෙවෘත වුළුහය වැඩිදියුණු කිරීමේ අරමුණෙන් විවිධ උපකරණ හාවිත කළ හැකි ය. පැරණි ගෙවෘත ආපසු මිලදී ගැනීම හෝ පැරණි ගෙවෘත අනුමත ගෙවෘතට පුවමාරු කර ගැනීම, සේවාවර අනුපාත කුපන් පාවත්ත අනුපාත කුපන් බවට පරිවර්තනය කිරීම හෝ එය අනෙක් අතට සිදු කිරීම, පැරණි ගෙවෘත විනිමය අගය වෙනස් කිරීම හෝ බාහිර ගෙවෘත සඳහා විදේශ විනිමය පුවමාරු අවදානම ප්‍රාවීරණය කිරීම යනාදිය සත්‍යිය වගකීම් කළමනාකරණ උපකරණවලට අන්තර්ගත විය හැකි ය. මෙම උපකරණ ක්‍රියාවේ යෙද්වීමේ දී විවිධ අංග ලක්ෂණ සහ ප්‍රතිච්ඡාක පැවතිය හැකි වූව ද, සියලු සත්‍යිය

වගකීම් කළමනාකරණ මෙහෙයුම්වලට පොදු වූ එක් ලක්ෂණයක් ද පවතියි. එනම්, "එමගින් ගෙවෘත යුතු ව ඇති ගෙවෘත ප්‍රතිවුහගත කිරීම" යි. එහි අරමුණ වනුයේ කිසිදු අතිරේක අරමුදල් සැපයීමක් තො ව, ගෙවෘත යුතු ව ඇති ගෙවෘත සංයුතිය වැඩිදියුණු කිරීමයි.

බොහෝ රටවල් විසින් සත්‍යිය වගකීම් කළමනාකරණය නිරන්තර ව හෝ අවස්ථානුගත අයුරින් හාවිත කරනු ලැබේ. දියුණු රටවල් සියල්ලක් ම පාහේ නිරන්තර ව යම් ආකාරයක සත්‍යිය වගකීම් කළමනාකරණයක් අනුගමනය කරන බවට ද, සංවර්ධනය වෙතින් පවතින රටවල් බොහෝමයක් විසින් අවස්ථානුගත ව හෝ නිරන්තර පදනම්න් සත්‍යිය වගකීම් කළමනාකරණය හාවිත කරන බවට ද, 2008 දී සිදු කළ අවිධීමත් සම්ක්ෂණයක් මගින් හෙළි විය (1 වන වගුව).

1 වන වගුව සත්‍යිය වගකීම් කළමනාකරණය හාවිත වන අයුරු

	රට	නිශ්චිත ප්‍රාග්ධනය	බැඳුම්කර ප්‍රාග්ධනය	බරාත්තනය
ඇමෙරිකා එක්සත් ජනපදය			X	
එක්සත් රාජධානිය			X	
ජර්මනිය			X	
ප්‍රංශය			X	
ඉතාලිය			X	
ස්වීච්‍යනය			X	
අයර්ලන්තය			X	
මුසිලය			X	
මෙක්සිකෝව		X		
ඉන්ද්‍රනීසියාව			X	
ඩුරකිය			X	
පිළිපිනය			X	
ද්‍රැණු ප්‍රාග්ධන			X	
මොලොම්බියාව			X	
තායිලන්තය	X			

මූලාශ්‍රය - ආර්ථික සහයෝගීතා සහ සංවර්ධන අයතනය / ලේක බැංකුව/ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල් දහ වන බැඳුම්කර වෙළඳපෙළ සංස්කීර්ණය (2008)¹

1 <https://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2008/bondmkt/pdf/makoff.pdf>

ලේඛනගත මූලාශ්‍ර මගින් පෙනී යන්නේ, සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණය ඇරුමුණේ මූලික වශයෙන් අවධානම් කළමනාකරණ උපකරණයක් ලෙස බව ය. කෙසේ ව්‍යවදා සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණය ගෙය කළමනාකරණ කාර්යය සම්බන්ධයෙන් වඩාත් ප්‍රාථ්‍යාචාරය හාරයක් ඉටු කරමින් පවතියි. තුළත සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ මෙහෙයුම්වල අරමුණුවලට පහත දැක්වෙන අරමුණු එකක් හෝ කිහිපයක් අන්තර්ගත විය හැකි ය.

- රජයේ සුරක්ෂිත වෙළඳපාල උවකීලතාව ඉහළ දැමීම
- නව අරමුදල් ලබා ගැනීමේ පිරිවැය පහත ගෙවීම
- ගෙය කළමෙහි අවධානම් කළමනාකරණය කිරීම
- වෙළඳපාල වෙනස්වීම් තිවැරදි කිරීම හෝ ඉන් ප්‍රයෝගන ගැනීම
- ආතතික කාල සීමාවන්හි දී වෙළඳපාල ස්ථාවර කිරීම

ශ්‍රී ලංකාවේ දේශීය සහ බාහිර ගෙය කළමනාකරණය කරන ආකාරය සම්බන්ධයෙන් මේ මගින් බරපතල ප්‍රතිච්‍රිපාක ඇති විය හැකි අතර ම, ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡන්ව බැඳුම්කරවල ප්‍රතිමූලයන අවධානම් සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමට සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණය හාවිත කළ හැකි වේ. උදාහරණයක් ලෙස, 2019 රාජ්‍ය බැඳුම්කරවලින් (2019 දී කළ පිරෙන බැඳුම්කර දෙකක් තිබුණි; එකක් ජනපද බොලර් මිලියන 500ක් සහ එකක් ජනපද බොලර් මිලියන 1000ක් බැඟිනි) එකක් ආපසු මිලදී ගැනීමට රජය විසින් තිරයෙක කළ හැකි අතර, කිසිදු රාජ්‍ය බැඳුම්කරයක් කළ පිරීමට නොමැති වර්ෂයක් වන 2024 දී කළ පිරෙන පරිදි බැඳුම්කරයක් නිකුත් කළ හැකි ය. තැබෙනාත්, එකී ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡන්ව බැඳුම්කර ගෙවිය යුතු කාලය වන විට ඒවා ආපසු ගෙවීමට අවරෝධක ගොඩ තැබිය හැකි ය. වගකීම් කළමනාකරණය පිණිස ගනු ලබන මෙම එක් එක් ප්‍රවේශයන්හි වාසි සහ අවාසි පවතින අතර ම, වර්ගීකරණ ආයතන², ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල³ සහ ලේක බැංකුව⁴ විසින් දැනටමත් පෙන්වා දී ඇති ප්‍රතිමූලයන අවධානම් කළමනාකරණය කර ගැනීම පිණිස ඒවායින් සහාය ලැබේ යැයි අපේක්ෂිත ය.

එ වැනි සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ මෙහෙයුම් මගින් ශ්‍රී ලංකාවට ලද හැකි ප්‍රතිලාභ බොහෝ ය. ප්‍රතිමූලයන අවධානම් කළමනාකරණය සඳහා ප්‍රබල සහයක් ලැබේ, (සමහර විට මෙය දැනට පවතින ආකාරයෙන් ගෙය කළමනාකරණ සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවට පවතින ඉතා ම වැදගත් අවධානම් ලෙස සැලකිය හැකි ය.) මධ්‍ය කාලීන ගෙය කළමනාකරණයට අනුකූල ව ගෙය ගිණුමේ ක්‍රේඛිරුම් පැතිකඩ වර්ධනය කිරීම සහ කුමානුකූල ව ගෙය පිරිවැය අඩු කිරීම ද, රට ඇතුළත් වේ. අවසාන වශයෙන්, සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ මෙහෙයුම් සාර්ථක ව සිදු කිරීම මගින් මෙරට රාජ්‍ය ගෙය වර්ගීකරණය මධ්‍ය කාලීන තත්ත්වයට වර්ධනය කර ගැනීමට එමගින් දායකත්වයක් ලබා ගත හැකි වේ.

කෙසේ ව්‍යවදා සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණය මගින් ආපසු මිලදී ගැනීම්වලට අදාළ මූල්‍ය පිරිවැය ද, ක්‍රේඛිරුම් දීර්ශ විම හේතුවෙන් පොලී අනුපාත ඉහළ යැමික් ද නීර්මාණය විය හැකි ය. වෙම්පල්මෙන්ට් (2007) විසින් හඳුනා ගත් ආකාරයට "අනාගත පරපුර මත පැවරී ඇති මූලික ආපසු ගෙවීමෙහි බරට අමතර ව, ගෙය ගැනීමෙන් ඇති වන ආර්ථික පිරිවැයක් ද පවතී. පරිහෙළුනය වර්තමානයේ සිට අනාගතය දක්වා කළ දැමීම වෙනුවෙන් ගෙය හිමියෙකු වෙත පෙළිය ලැබෙන විට දී මෙන්, අනාගතයේ යම් කළක් වන තෙක් ඒ සඳහා ගෙවීමකින් තොර ව ගෙයකරු විසින් වර්තමානයේ පරිහෙළුනය ඉහළ දැමීමට හැකියාව ලැබීම වෙනුවෙන් පොලිය ගෙවිය යුතු වේ."

දැනට පවතින නෙතික රාමුව ප්‍රමාණවත් නො වේ ද?

1949 අංක 58 දරන මූදල් නීති පනතට අනුව, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව රාජ්‍ය ගෙය කළමනාකරණය කිරීමේ දී රජයේ නියෝජිත ලෙස කටයුතු කරයි. දේශීය වශයෙන් ගෙය ගැනීම සහ කළමනාකරණය, 1937 අංක 7 දරන ලියාපදිංචි ස්ක්‍රීන්ඩ සහ සුරක්ෂිත ආයුරා පනත සහ 1923 අංක 8 දරන දේශීය හාන්ඩ්බාගාර බිල්පත් ආයුරා පනත අනුව සිදු කරනු ලැබේ. තවද, රාජ්‍ය ගෙය නිකුත් කිරීම් හා කළමනාකරණ කාර්ය පරිපාටිය, ප්‍රාථ්‍යාගාර ගැනුම්කරුවන් පත් කිරීම, ප්‍රාථ්‍යාගාර ගැනුම්කරුවන් පිළිබඳ නීයාමනය, අධික්ෂණය සහ වෙළඳපාල මෙහෙයුම් සඳහා වන කාර්ය පරිපාටිය මෙම නීතිවල ප්‍රධාන වශයෙන් දක්වා තිබේ. ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡන්ව බැඳුම්කර සහ වෙනත් විදේශ මූදල්වලින්

2 <https://www.fitchratings.com/site/pr/10028479>

3 file:///C:/Users/Kishan/Downloads/cr18175.pdf

4 <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29927/127611.pdf>

ලඛාගන්නා ගිය, 1957 අංක 29 දරන විදේශ ගිය පනත යටතේ සිදු කරනු ලැබේ. මිට අමතර ව, රජයේ සුරක්ෂිත සඳහා ගෙවීම සහ පියවීම, මුදල තීති පනත, 2005 අංක 28 දරන ගෙවීම සහ පියවීම පද්ධති පනතෙහි ප්‍රතිපාදන සහ ඒ යටතේ නිකුත් කළ පද්ධති රිති (2.1 සංස්කරණය) යටතේ පාලනය වේ. ඒ හැරැණු විට, රාජ්‍ය ගියවලට අදාළ කරැණු සම්බන්ධයෙන් විවිධ ව්‍යවස්ථා පවතින අතර, 1957 අංක 22 දරන බඳ සංවිත සහතික ආදාළ පනත, 1989 අංක 9 දරන හාණ්ඩාගාර තුන්පතු සහතික පනත, 2003 අංක 03 දරන මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත සහ වාර්ෂික විසර්ජන පනත් ඊට ඇතුළත් වේ.

රජය මගින් සිදු කරනු ලබන ප්‍රධාන ගිය ගැනීම් නියමයන් වාර්ෂික විසර්ජන පනත්වල අන්තර්ගත වේ. ආදර්ශක වාර්ෂික විසර්ජන පනතෙහි, 2 වන වගන්තියෙහි ප්‍රතිපාදන මගින් පහත පරිදි කියුවේ. "ජනවාරි 1 දිනෙන් ආරම්භ වී දෙසැම්බර් 31 දිනෙන් අවසාන වන කාල සීමාව සඳහා ... ලෙස ඇස්තමේන්තුගත රජයේ වියයම, අදාළ තීති ප්‍රකාර ව මේ මගින් අවසර දී ඇති, රජය සඳහා සහ රජය වෙනුවෙන් කුමන හෝ ආකාරයකින් ශ්‍රී ලංකාව තුළ හෝ පිටතින් ගනු ලබන ගිය මගින් ලැබෙන මුදල්වලින් පියවා ගනු ලබන අතර, එම ගිය ගැනීම්වල තිගය මූල්‍ය වර්ෂය තුළ කිසිදු අවස්ථාවක හෝ මූල්‍ය වර්ෂයේ අවසානයේදී රුපියල් ... ක් ඉක්මවා නො යා යුතු ය." පාර්ලිමේන්තුව විසින් හාණ්ඩාගාර බිල්පත් සම්බන්ධයෙන් වෙනත් සීමාවක් ද පනවා ඇති අතර, මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත යටතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයට අනුපාතික ව ඇපෙකර සඳහා ද තවත් සීමාවක් පවතියි.

එබැවින්, වාර්ෂික විසර්ජන පනත මගින් පනවනු ලබන ඉහළ සීමාව, එනම්, දළ ගිය ගැනීමේ සීමාවන් මගින් වර්තමාන මූල්‍ය වර්ෂයෙන් එහා මූල්‍ය වර්ෂයක දී පැන තිතින ගිය වගකීම් ඉවුකිරීම සඳහා අදාළ මූල්‍ය වර්ෂය තුළ රජය විසින් ගිය ගැනීමේ සීමාව කරයි. වාර්ෂික විසර්ජන පනත යටතේ එහි සීමාවයෙන් ම මාස 12ක කාල සීමාවක් ආවරණය කරන අතර, එම මූල්‍ය වර්ෂයෙන් පිටත පවතින ගිය ආපසු ගෙවීම සඳහා එමගින් අවසර නො ලැබෙනු ඇත. රේලුග මූල්‍ය වර්ෂය සඳහා බලාත්මක වනු ඇති විසර්ජන පනතක් වාර්ෂික ව සම්මත කළ යුතු වන්නේ මේ හේතුවෙනි. එබැවින්, ගිය වගකීම් කළ තබා පියවීමට හෝ වර්තමාන මූල්‍ය

වර්ෂයෙන් එහා පවතින දිනයක දී ගෙවිය යුතු ව ඇති ගිය පියවීම සඳහා මුදල් සංවිත ගොඩ නැගීම සඳහා හෝ විසර්ජන පනත මගින් ප්‍රතිපාදන නො සපයයි.

සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණය සඳහා 2018 අංක 08 දරන සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ පනතෙහි කාර්යනාරය

රජයේ නුය ගැනීමේ සීමාව වෙතින් බැහැර වීම

සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ කාර්යය සඳහා, රජයේ අයවැය මෙහෙයුම් මගින් නිශ්චිත කළ දළ මූල්‍ය අවශ්‍යතාවලට අතිරේක ව මුදල් සපයා ගැනීමට ගිය කළමනාකරණ බලාධිකාරියක් පැවතීම අත්‍යවශ්‍ය කරුණකි. මෙම සන්දර්භය තුළ, මූල්‍ය විනය පවත්වා ගෙන යැම සඳහා ඉතා වැදගත් ගෙනීම් ප්‍රතිපාදන අතරින් එකක් වන වාර්ෂික විසර්ජන පනතෙහි වර්තමාන රජයේ ගිය ගැනීමේ සීමාව මගින් සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ මෙහෙයුම් සඳහා අවශ්‍ය නමුවැඩිලිත්වය ලබා නො දෙයි. තවද, එමගින් "දළ දහරා" සම්බන්ධයෙන් විශ්වාසය තැබීම හේතුවෙන්, වාර්ෂික ගිය ගැනීම් සීමාවට එහා යන පරිදි ගිය ගැනීමට රජයට ඇති හැකියාව එමගින් සීමා කෙරෙයි. එබැවින්, ගිය සඳහා පුරුව මූල්‍ය සැපයුම් හෝ ප්‍රතිමූල්‍යන අරමුණු සඳහා සිදු කරන තව ගිය ගැනීම් මගින් රජයේ ගිය ගැනීමේ සීමාව උල්ලාංසණය වීම හෝ අයවැය හිගය පියවීමට මූල්‍ය සපයා ගැනීමට පවතින අවකාශයට බලපැමක් සිදු විය හැකි ය. උදාහරණයක් ලෙස, සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ මෙහෙයුම්වල කොටසක් ලෙස යුතුවේ බැඳුම්කරයක් ආපසු මිලදී ගැනීම සඳහා රජය විසින් එකක්සත් ජනපද බොලුරු බිලියන 2ක් ලබා ගන්නේ නම්, එය අයවැය හිගය පියවීමට යොදා ගනු නො ලැබේ. කෙසේ වූවද, එමගින් රජයේ වාර්ෂික ගිය ගැනීමේ සීමාවන් ශ්‍රී ලංකා රුපියල් බිලියන 373කට ආසන්න මුදලක් (එකක්සත් ජනපද බොලුරු 1 = ශ්‍රී ලංකා රුපියල් 186ක් යැයි උපකළුපනය කළහොත්) යොදා ගැනෙනු ඇත. නැතහොත්, වාර්ෂික ගිය ගැනීම් දැනටමත් රජයේ ගිය ගැනීමේ සීමාවට ආසන්න වී පවතින්නේ නම් එය රජයේ ගිය ගැනීමේ සීමාව උල්ලාංසණයට දායක වනු ඇත. මෙම මුදල්, දැනට පවතින ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡාත්ව බැඳුම්කරයක් ආපසු මිලදී ගැනීමට හාවිත කරන්නේ යැයි සැලකුවහොත්, එහි ගුද්ධ ප්‍රතිඵලය ස්වේච්ඡාත්ව බැඳුම්කර ප්‍රමාණය පහතට වැටෙනු ඇත. එබැවින්, සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණය සිදු කිරීම

විශේෂ සටහන 1

සත්‍ය වගකීම් කළමනාකරණ පනත කෙටෙයෙන්

- රාජ්‍ය ගෝ සඳහා පූර්ව මුදල් සැපයුමට හෝ ප්‍රතිමූලය සැපයුම සඳහා රජය විසින් ගෝ ගැනීමට හැකි සීමාව යෝජනා සම්මතයක් මගින් පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කළ යුතු වේ.
- යම් මූල්‍ය වර්ෂයක දී ගෝ මුදලක් ලෙස පාර්ලිමේන්තුවට අනුමත කළ හැක්කේ පසුගිය මූල්‍ය වර්ෂයේ හිග ව පැවති ගෝ සමස්තයෙන් සියලු දහයක් නො ඉක්මවන මුදල් ප්‍රමාණයක් පමණි.
- ශ්‍රී ලංකාව තුළින් හෝ පිටතින් ගෝ වශයෙන් ලබා ගත්තා සියලු මුදල්, වර්තමානයේ අදාළ වන තීති ප්‍රතිපාදන සහ කාර්ය පටිපාටිවලට අනුකූල වන පරිදි ලබා ගත යුතු වේ.
- මුදල් මණ්ඩලයේ උපදෙස් මත සහ කැබේනට් මණ්ඩලයේ අනුමැතිය මත, මුදල් අමාත්‍යවරයා විසින් ගෝ මගින් ලබා ගත යුතු වන මුදල් ප්‍රමාණය, එම ගෝ ලබා ගැනීමේ ආකාරය, එම ගෝ පියවනු ලබන ආකාරය වැනි රාජ්‍ය ගෝ ප්‍රතිමූලයනය හෝ පූර්ව මූල්‍යනයට අදාළ වන කරුණු සම්බන්ධයෙන් තීරණය කළ යුතු වේ.
- අමාත්‍යවරයා විසින් ඔහුගේ තීරණය රේඛ්ස්ට්‍රාර්වරයා (රාජ්‍ය ගෝ අධිකාරී) වෙත ලිඛිත ව දැනුම් දිය යුතු වන අතර, ඉන් පසු ව ඔහු විසින් රජයේ යහපත සඳහා ලබා ගත හැකි ඉතා ම හිතකර කොන්දේසි මත එම තීරණ ත්‍යාච්‍යාවේ යෙද්වීමට අවශ්‍ය වන කටයුතු සූදානම් කළ යුතු වේ.
- මෙම පනත යටතේ ලබා ගත් ගෝ මුදල් ආරක්ෂිත සංවෘත ගිණුම්වල පවත්වා ගෙන යා යුතු වන අතර, පොලිය ද ඇතුළු ව එම බැංකු ගිණුම්වල පවතින සියලු මුදල් ඒකාබද්ධ අරමුදලෙහි කොටසක් ලෙස සැලකිය යුතු නමුත්, එම අරමුණට පමණක් වෙන් කළ ගිණුම් ලෙස පවත්වා ගෙන යා යුතු වේ.
- 2003 අංක 03 දරන මූල්‍ය කළමනාකරණ (වගකීම්) පනත යටතේ, ලබා ගත් සියලු ම ගෝ මුදල් සහ ගිණුම්වල තබා ගෙන ඇති මුදල් පිළිබඳ විස්තර පාර්ලිමේන්තුවේ සඟාගත කළ යුතු වේ.
- මුදල් මණ්ඩලයේ උපදෙස් මත රෙගුලාසි සකස් කිරීමට අමාත්‍යවරයාට බලය ඇතේ. කෙසේ වුව ද, ගැසට් පත්‍රයේ පළ කිරීමට මාස 3කට පෙර එකී රෙගුලාසිවලට අනුමැතිය ලබා ගැනීම පිණිස පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කළ යුතු ය.

සඳහා පිණිස ගෝ ගැනීමේ සීමාවක් සඳහා අවසර දීමට මෙන් ම, විවක්ෂණ අවදානම මට්ටමක් සහිත ව, හැකි අඩු ම පිරිවැය දැරීම මගින් රාජ්‍ය ගෝ ප්‍රමාණය අඩු කිරීමේ අරමුණ ඉටු කර ගැනීමට සත්‍ය වගකීම් කළමනාකරණය සිදු කළ යුතු ආකාරය සහ ස්වභාවය දැක්වීමට ද විශේෂ නීතියක් පැනවීමට පාර්ලිමේන්තුවට අවශ්‍ය විය.

රාජ්‍ය මූල්‍ය සම්බන්ධයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට පවතින අධිකාර බලය සහතික කිරීම

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 148 වන ව්‍යවස්ථාව මගින් දක්වා ඇති පරිදි, ගෝ ද ඇතුළත් ව රාජ්‍ය මූල්‍ය සම්බන්ධයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට “සම්පූර්ණ බලය” ඇතේ.

සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ පනතෙහි 3 වන වගන්තියෙහි ප්‍රතිපාදන මගින් රජයේ රාජ්‍ය ගාය ප්‍රතිමූලනය කිරීමට හෝ පුරුව මූල්‍යනය කිරීමට යම් මූල්‍ය වර්ෂයක් තුළ ශ්‍රී ලංකාව තුළ හෝ පිටත දී, ගායක් ලෙස මුදල් ප්‍රමාණයක් සහයා ගැනීම සඳහා යෝජනා සම්මතයක් හරහා රජයට අවසර දීමට පාර්ලිමේන්තුවට හැකියාව ලබා දෙයි. කෙසේ වුවද, යම් මූල්‍ය වර්ෂයක් ගායක් ලෙස පාර්ලිමේන්තුව විසින් අනුමත කළ හැකි උපරිම මුදල් ප්‍රමාණය පසුයිය මූල්‍ය වර්ෂයේ අවසානයේ පැවති සමස්ත හිග ගායවලින් සියලුට 10 නොඹක්ම විය යුතු ය. ඒ අනුව, පාර්ලිමේන්තුව විසින් දැනටමත් මූලධර්ම, කාර්ය පටිපාටි සහ පාලනයන් පනවා ඇති, මුදල් නිති පනත, දේශීය භාෂ්චාගාර බිල්පත් ආදා පනත, ලියාපදිංචි සේකන්දරියා සුරුම්පත් ආදා පනත සහ විදේශ ගාය පනත ද ඇතුළත්, අදාළ නිතිවලට අනුකූල ව මෙම ගාය මුදල් ලබා ගත යුතු වේ.

2014 විසර්ජන පනත් කෙටුම්පනෙහි ව්‍යවස්ථානුකූල භාවය අහියෝගයට ලක් කළ තහවු අංක SCSD 19/2013 හි දී, ග්‍රේෂ්‍යාධිකරණය විසින් මුදල් නිති පනත ද ඇතුළත් ව, රාජ්‍ය මූල්‍යවලට අදාළ සියලු ම නිතිවල ප්‍රතිපාදන සලකා බැලීමෙන් පසු ව පනත පරිදි තීරණය කරන ලදී.

”මේ අනුව, ගායමුදල්ලබා ගැනීම සහ නිරීක්ෂණය කිරීමේ කාර්යය සඳහා ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් ක්‍රමවේද සහ ආයතන ගණනාවක් පනවා ඇති බව පෙනී යනු ඇති අනර, මෙමින් පැහැදිලි වනුයේ විසර්ජන පනත යනු රාජ්‍ය මූල්‍ය පාලනය සඳහා පවතින එකම ක්‍රමය නො වන බව සහ, පාර්ලිමේන්තුවට රාජ්‍ය මූල්‍ය සම්බන්ධයෙන් සම්පූර්ණ පාලනය පවතින බවට ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 148 වන ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් ඇති ව්‍යවස්ථාමය නියමයට සත්‍ය අර්ථය ලබා දීමේ දී ව්‍යවස්ථාදායකය විසින් දක්වා ඇති දැඩි සැලකිල්ල ඉහත හැවත උප්‍රටා දක්වා ඇති අනුගමන ප්‍රතිපාදන මගින් පෙනවා දෙයි.

පාර්ලිමේන්තුවට අඛණ්ඩ ව රාජ්‍ය මූල්‍ය ක්‍රුළ කළමනාකරණය කිරීමට නො හැකි හෙයින් පාර්ලිමේන්තුව විසින් එහි නියෝජිත ආයතන කිහිපයක් හරහා මෙම පාලනය සිදු කරයි. ගායක් ගැනීමට බලාපොරොත්තු වන සැම විට ම යම්

ගායකට අදාළ නිති රිති සහ කොන්දේසි අනුමත කිරීමේ කටයුත්ත සඳහා පාර්ලිමේන්තුවේ සියලු ම මත්තීවරුන් රස්විය යුතු වන්නේ නම්, එමගින් ජාතියේ ජනතාව විසින් ව්‍යවස්ථාදායක බලය, වර්ෂයාද සහ මුක්තීන් ද සමඟ මුළුන් වෙත පවතා ඇති මූලික කර්තව්‍යය වන මෙරට ප්‍රජාතනත්ත්වාදී පාලනය අපේක්ෂා හංගත්වයට පත් කෙරෙනු ඇතේ.”

(අවධාරණය එක් කරන ලදී)

ඉහත අදහස සලකා බලා, සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ පනත් කෙටුම්පත අහියෝගයට ලක් කළ ග්‍රේෂ්‍යාධිකරණ නඩු අංක SCSD 01/2018 සිට SCSD 06/2018 දක්වා තහවුල දී, සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ පනත මගින් ඇත්ත ව ගායෙන් ම රාජ්‍ය මූල්‍ය සම්බන්ධයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට පවතින “පුරුණ පාලනය” තවදුරටත් ගක්තිමත් කරන බවට ග්‍රේෂ්‍යාධිකරණය විසින් තීරණය කරන ලදී.

නෙතික ප්‍රතිපාදන පමණක් ප්‍රමාණවත් වේද?

සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණ පනත සම්මත වීමෙන් පසු, ඉදිරියට එන වර්ෂවල දී රාජ්‍ය ගාය ඒකරායි වීම පිළිබඳ ගැටුවුව ජය ගැනීමට හැකි වෙතැයි විශ්වාස කළ නො හැකි ය. ගාය පැතිකඩ් සහ වෙළඳපොල ද්‍රව්‍යිලතාව වැඩිදියුණු කර ගැනීම සඳහා බාහිර ගායවලට සමාන ව භාෂ්චාගාර බැඳුම්කර හා බිල්පත්වලින් ඇති දේශීය ගාය සක්‍රිය ලෙස කළමනාකරණය කළ හැකි ය. ගාය කළයෙහි පිරිවැය හා අවදානම අවම කර ගැනීම මගින් සහ ක්ල්පිට්ම් සීමිත සංඛ්‍යාවක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කිරීම මගින් මුදල් අවරෝධක පැනවීම, ආපසු මිලදී ගැනීම සහ මාරු කිරීම ගාය කළමනාකරණයට උදව් විය හැකි ය. එමගින්, (අ) ප්‍රාප්‍රික සහ ද්විතීයික වෙළඳපොල අලෙවිය සඳහා ද්‍රව්‍යිලතාව සැපයීම, (ආ) ස්ථාවර සහ විශ්වසනිය ලැබුම් වතුයක් ස්ථාපිත කිරීම සහ (ඇ) පුද්ගලික ගාය වෙළඳපොල සංවර්ධනයට සහාය වීම සිදු වේ. තවද, වෙළඳපොල පොලී අනුපාත වෙනස්වීම්වලින් ප්‍රයෝගන ගැනීමට ආපසු මිලදී ගැනීම හාවිත කළ හැකි ය.

මෙට අමතර ව, සක්‍රිය වගකීම් කළමනාකරණය සඳහා කාල නිර්ණය ඉතා වැදගත් ය. මූල්‍ය වෙළඳපොල

අදහස් මගින් පෙනී යන්නේ එවැනි ආපසු මිලදී ගැනීම්; (ආ) ප්‍රධාන වශයෙන් ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලක් ශ්‍රී ලංකාව තුළ පවතින වැඩි සටහන කෙරෙහි ඇති විශ්වාසය මත ශ්‍රී ලංකාවේ බැඳුම්කර පරතරයන් පසුගිය මාස කිහිපය තුළ අඩු වී ඇති බවට ද, (ඇ) අපේක්ෂිත මට්ටමට වඩා දැඩි ගෝලිය මූල්‍ය වෙළඳපොල හේතුවෙන් නව බැඳුම්කර නිකුතු සඳහා පොලී අනුපාත වැඩි විය හැකි බවට සහ (ඇ) සක්‍රීය ණය කළමනාකරණය මගින් සාර්ව අර්ථිකයේ ස්ථායිතාවයට බලපෑම් ඇති කළ හැකි වන විශාල ආපසු ගෙවීම්වලට පෙරාතුව, ශ්‍රී ලංකාව මූල්‍ය අවධානම්වලට විසඳුම් යොදන බවට ආයෝජකයන්ට සංයුත්වක් ලැබෙන බවට අපේක්ෂා කළ යුතු බව ය.

සාරාංශය

ශ්‍රී ලංකාව, සැලකිය යුතු තරමින් විශාල ප්‍රමාණයේ ජාත්‍යන්තර ස්වේච්ඡන්ව බැඳුම්කර ආපසු ගෙවීමකට මුහුණ පා සිරින අතර, එමගින් සාර්ව ආර්ථිකයේ ස්ථායිතාවයට සැලකිය යුතු බලපෑමක් එල්ල විය හැකි ය. කෙසේ වුව ද, අය වැය මෙහෙයුම් සම්බන්ධයෙන් වර්තමානයේ පවතින නෙතික රාමුව, එනම් වාර්ෂික විසර්ජන පනත මගින් දැනට ඉඩ කිඩි සපයනු ලබන්නේ අදාළ අයවැය තුළ කළේ පිරෙන නිය ගෙවීමට පමණක් වන අතර, මුදල් අවරෝධක රස් කිරීමට සහ අදාළ අය වැය වර්ෂයෙන් එහා කළේ පිරෙන නිය කළේ තබා පියවීමට පැහැදිලි ව ම ඉඩ ලබා නො දේ. මේ හේතුවෙන්, අයවැය සීමාවන්ගෙන් අවහිර නො වන ආකාරයට නමුත්, මූල්‍ය එකාබද්ධ හාවයට සහාය වන ආකාරයට සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ කාර්යය සඳහා නිය ලබා ගැනීමට කාර්ය පරිපාලිය දැක්වෙන නවතම නෙතික රාමුවක් හඳුන්වා දීමට සිදු විය. කෙසේ වුව ද, සක්‍රීය වගකීම් කළමනාකරණ කටයුතු

සිදු කිරීමේ දී බුවානාන් (1958) විසින් සඳහන් කර ඇති පහත දැක්වෙන අදහස අමතක නො කිරීම වැදගත් වනු ඇත. “පවතින රාජ්‍ය වියදුම් සඳහා නිය මගින් මූල්‍ය සපයා ගැනීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස අප්‍රාග්‍ය ගස් දර සඳහා කපා දමන අතර එමගින් වත්තේ ආදායම සඳහට ම අඩු කරමු”.

පරිශීලනය කළ ග්‍රන්ථ

Buchanan, J. M. (1958). Public Principles of Public Debt: A Defense and Restatement. The Collected Works of James M. Buchanan, Vol. 2. Indianapolis, Ind.: Liberty Fund.

Liability Management Background Note (2010), World Bank, Washington DC, Available at <<http://siteresources.worldbank.org/FINANCIALSECTOR/Resources/LMBackgroundNotefinal.pdf>>.

International Monetary Fund, (2018). Article IV Consultation and the Fourth Review Under the Extended Arrangement Under the Extended Fund Facility - Press Release, Staff Report and Statement by the Executive Director for Sri Lanka, Available at <<file:///C:/Users/Kishan/Downloads/cr18175.pdf>>.

Sri Lanka Development Update, November 2017, World Bank, Washington DC, Available at <<https://www.openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/28826/120728-REVISED-Sri-Lanka-Development-Update-November-2017-final-31102017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>.

Tempelman, J. H. (2007). The Independent Review, Vol. XI, n. 3, Winter 2007. p. 438.

Tenth Bond Market Forum of OECD/World Bank/IMF (2008), Available at <<https://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2008/bondmkt/pdf/makoff.pdf>>.

World Bank Group, (2018). Sri Lanka Development Update. Available at <<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29927/127611.pdf>>.

තැන්පතු රක්ෂණය

ගෝලීය ප්‍රවත්තන සහ ශ්‍රී ලංකාවේ අත්දැකීම්

කමල් මූණකිංහ, ජේෂ්වර සහකාර අධිකාරී
කිරුකරණ හා බලශක්ති දෙපාර්තමේන්තුව

හැඳින්වීම

තැන්පතු රක්ෂණය යනුවෙන් සරල ව හැඳින්වෙන්නේ තැන්පතු රස් කරන ආයතනයක් වසා දමන ලද විටෙක එක් ආයතනයේ තැන්පත්කරුවන්ගේ තැන්පතු සම්පූර්ණයෙන් ම හෝ කොටසක් හෝ නැවත ගෙවීම සඳහා සකස් ව ඇති ක්‍රමවේදයකි. බොහෝ විට මෙබදු ක්‍රමවේද රාජ්‍ය අනුග්‍රහය මත ඇති කෙරේ. ඔහු ම ආර්ථිකයක එක් ප්‍රධාන අරමුණක් වන්නේ රට්ට මූල්‍ය ස්ථාපිතාව ආරක්ෂා කර ගැනීමයි. එම අරමුණ ජය ගැනීම සඳහා නීති රිති, අනු පනත් සහ මාර්ගෝපදේශ මගින් මූල්‍ය ක්‍රමය තියාමනය සහ අධික්ෂණය කිරීම ප්‍රධාන කාර්යයක් ලෙස පවතී. එහි දී මූල්‍ය ආයතන සහ අදාළ යටිතල පහසුකම් පද්ධති බිඳ වැට්මකින් තොර ව පවත්වා ගෙන යැම සඳහා වූ ක්‍රමවේදයන් ක්‍රියාත්මක වේ. මෙය යම් කිසි රෝගයක් වැළඳීමට අවදානමක් තිබේ නම් වැළඳීමට පෙර රෝගය වළක්වා ගැනීම සඳහා ගන්නා ක්‍රියාමාර්ග හා සමාන වේ. මිට සමගාමී ව තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් පැවතීම ද ඉතා වැදගත් බව බොහෝ ආර්ථිකයන් විශ්වාස කරයි. රට හේතුව වන්නේ ගෝලීයකරණයට ලක් වූ සහ තාක්ෂණික මට්ටම්න් ඉහළ තලයක පවතින පරිසරයක මූල්‍ය පද්ධතිය හැසිරවීමේ දී ඇතැම් විට පාලනය කිරීමට පවා ඉතා අපහසු වූ මූල්‍ය අරුවූ පැන තැගිර හැකි විමයි. රට හොඳ ම උදාහරණය වූයේ 2007-2009 ඇති වූ ගෝලීය මූල්‍ය අරුවූයයි. එවැනි මූල්‍ය අරුවූ ගෝලීය වශයෙන් හෝ දේශීය වශයෙන් කිසියම් වූ මොහොතුක ඇති විමේ අවදානම කිසිසේත් ම අවතක්සේරු කළ තො හැකි ය. එසේ හෙයින් එවැනි අරුවූ ඇති තො විම පිණිස ගන්නා වූ පියවර සේ ම එවැනි අරුවූයක් ඇති ව්‍යවහාර් රට මූහුණ දීමට ක්‍රියාමාර්ග පැවතීම ද, ඒ සඳහා පෙර සූදානමක් පැවතීම ද අත්‍යවශ්‍ය වේ. එය රෝගී වූ පසු ව රෝගියකට ලබා දෙන යම් කිසි ප්‍රකිකාරයක් මෙනි. මෙකි පෙර සූදානම් විමේ ක්‍රියාවලියක එක් වැදගත් අංගයක් ලෙස තැන්පතු රක්ෂණය රක්ෂණ ක්‍රමය හැඳින්වීය හැකි ය. තැන්පතු රක්ෂණය

මගින් තැන්පත්කරුවන්ගේ තැන්පත්වලට යම් ආරක්ෂාවක් සැලැසීමේ සහතික වීම හේතුවෙන් මූල්‍ය පද්ධතිය පිළිබඳ විශ්වසනීයන්වය තහවුරු වීම සිදු වේ.

අනින් අතට මූල්‍ය ක්‍රමයක කුඩා ප්‍රමාණවලින් ඉතිරි කරන පද්ධතියන්ගේ තැන්පතු ආරක්ෂා කිරීම සඳහා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් පැවතීම අත්‍යවශ්‍ය වේ. විශ්වාසයෙන් ම මූල්‍ය ක්‍රමයක කුඩා තැන්පත්කරුවන්ගේ ඉතිරිකිරීම සැලැසීමේ දී ඒවා පුදෙක් මූල්‍යමය මෙවලමක් ලෙස පමණක් නො ව ඉතිරි කිරීමට ප්‍රමාණවන් ආදායමක් නො ලබන දියුණුකාවෙන් පෙළෙන ජන කොටස්වල මූල්‍ය සාක්ෂරතාව/මූල්‍ය අන්තර්ගතහාවය දක්වන අංගයක් මෙන් ම වැඩිදියුණු කළ යුතු අංගයක් ද වේ. එබැවින් තැන්පතු රස් කරන ආයතනයක් වසා දැමීමේ දී බැංකු ක්‍රමය පිළිබඳ ව එවැනි කුඩා තැන්පත්කරුවන්ගේ විශ්වාසනීයන්වය බිඳ වැට්ම වළක්වා ගැනීම තුළින් මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථාවරත්වය ආරක්ෂා කර ගත හැකි වේ. මෙම ලිපියේ ඉදිරි කොටස් වෙන් වන්නේ ගෝලීය වශයෙන් තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයන් පිළිබඳ ව සංසන්දනාත්මක ව විමසා බැලීම සඳහාත්, එබදු ක්‍රම සම්බන්ධයෙන් ගෝලීය ව පිළිගත් මූලධර්ම පිළිබඳ ව සහ ශ්‍රී ලංකාවේ තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය පිළිබඳ ව කෙටියෙන් විමසා බැලීම සඳහාත් ය.

තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමවල ගෝලීය ප්‍රවණතා

තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක මූලිකාංග මොනවාද? යන්න විග්‍රහ කිරීමේ දී ගෝලීය වශයෙන් ස්ථාපිත ව ඇති තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම පිළිබඳ ව කෙටියෙන් විමසා බැලීම වැදගත් වේ. මේ සඳහා ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල මගින් ප්‍රසිද්ධ කර ඇති තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම පිළිබඳ ගෝලීය වශයෙන් වූ තොරතුරු හාවිත කළ හැකි ය. ගෝලීය වශයෙන් වූ සංසන්දනයක දී රක්ෂණ ක්‍රම පිළිබඳ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සංඛ්‍යාලේඛනවලට අනුව නිර්ණායක කිහිපයක් වේ. යම් රටක තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් එම රට් ප්‍රධාන නීති පද්ධතියට ඇතුළත් ද යන කාරණය, ආවරණය කෙරෙන තැන්පතු සීමාවන්, තැන්පතු

රක්ෂණ ක්‍රමයක සංවිධාන සහ පරිපාලන ව්‍යුහය සහ කාර්යභාරය, තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම කිහිපයක් පැවතීම, සාමාජික ආයතන, තැන්පතු වර්ග, අරමුදල් සම්පාදනය, රජයේ අනුග්‍රහය ලැබීම, අවධානම මත බර තබන ලද වාරික ගෙවීම, වනස්දී ප්‍රදානයන් යනාදිය එම නිර්ණායක අතරින් ප්‍රධාන ඒවා වේ. මෙම එක් එක් නිර්ණායකයන්ට අදාළ ව ශ්‍රී ලංකාවේ තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය සංසන්දතාත්මක ව විමසා බැඳීම වැදගත් වේ.

ශ්‍රී ලංකාව ද ඇතුළත් ව ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල් සාමාජික රටවල් 189ක් අතරින් බොහෝ රටවල් තැන්පතු රක්ෂණය තම මූල්‍ය ක්‍රමය තුළ නිතිගත කර ඇත. 2013 වන විට එසේ නිතිගත කර ඇති ප්‍රමාණය රටවල් 112ක්. ආවරණය කෙරෙන තැන්පතු සීමාවන් සැලකීමේ දී ඇතැම් රටවල් සම්පූර්ණ තැන්පතු මුදල ම ආවරණය කරන අතර ඇතැම් රටවල් නිතිගත වූ යම් ප්‍රතිශතයක් හෝ යම් සීමාවක් දක්වා වූ මුදලක් වනස්දී ලෙස ගෙවයි. තැන්පතු මුදල් ප්‍රමාණය කොපමණ වුවත් රක්ෂණය කරන ලද තැන්පතුවලින් නිතිගත වූ සීමාවක් දක්වා පමණක් වනස්දී ගෙවීම ශ්‍රී ලංකාවේ සිදු කෙරේයි.

ලොව ඇතැම් රටවල තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමවලට ඇතුළත් සාමාජික ආයතන (Member Institutions) වර්ග විවිධ වේ. ඇතැම් රටවල් තම රටේ බැංකුවල විදේශ ගාබා ද සාමාජික ආයතන ලෙස ඇතුළත් කර ගනී. නමුත් බොහෝ රටවල් තම රට තුළ ක්‍රියාත්මක වන මූල්‍ය ආයතන පමණක් සැලකිල්ලට ගනී. බොහෝ රටවල ක්‍රියාත්මක වන ආකාරයට ම ශ්‍රී ලංකාවේ ද දේශීය බැංකු සහ බැංකු තො වන මූල්‍ය ආයතන, විදේශ බැංකුවල දේශීය ගාබා සහ අනුබද්ධ ආයතන ද ආවරණය කෙරේ. මේ ආකාරයට ම බොහෝ රටවල් විදේශ මුදලින් පවත්වා ගෙන යන තැන්පතු මෙන් ම දේශීය මුදලින් පවත්වා ගෙන යන තැන්පතු ද තම රක්ෂණ ක්‍රමවලට ඇතුළත් කර ගැනී. තමුත් මෙහි දී සියලු ම විදේශ මුදල් සලකන්නේ ද තැන්හොත් තෝරා ගත් විදේශ මුදල් පමණක් සලකන්නේ ද යන්න රටින් රටට වෙනස් විය හැකි ය. ශ්‍රී ලංකාව සම්බන්ධයෙන් ගත් කළ ශ්‍රී ලංකාවේ බැංකු වෙත නිකුත් කෙරෙන මාර්ගෝපදේශ/වකුලේල මගින් දක්වා ඇති තෝරා ගත් විදේශ මුදලින් හෝ දේශීය මුදලින් පවත්වා ගෙන යන තැන්පතු සැලකිල්ලට ගැනී.

ලොව විවිධ රටවල තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම සංවිධානය වී ඇති ආකාරය වෙනස් ය. ඇතැම් රටවල් තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම වෙත ම නෙතික එකක ලෙස ස්ථාපිත

කර ඇති අතර, ඇතැම් රටවල් මහ බැංකුව, මුදල් අමාත්‍යාංශය වැනි ආයතනයක් යටතේ ස්ථාපිත කෙරේ. කෙසේ නමුත් ලොව බොහෝ රටවල නෙතික වශයෙන් වෙන් වූ එකක ලෙස පිහිටුවා ඇත. ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල් සංඛ්‍යාලේඛනවලට අනුව එම ප්‍රමාණය සාමාජික රටවලින් සියයට 46ක්. තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම පරිපාලනය කෙරෙන ආකාරය සලකන විට බොහෝ රටවල එය රාජ්‍ය අංශය යටතේ (සාමාජික රටවලින් සියයට 66ක්) පරිපාලනය කෙරෙන අතර ඇතැම් රටවල පොදුගලික අංශය යටතේ හෝ රාජ්‍ය සහ පොදුගලික යන දෙංගයේ ම සම්බන්ධිකරණයෙන් පරිපාලනය සිදු කෙරේ. කෙසේ වෙතත් ඉහළ ආදායම් ලෙන රටවල් කාණ්ඩය වෙන ම සලකා බලන විට රාජ්‍ය අංශය යටතේ තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම පරිපාලනය කෙරෙන රටවල්වල ප්‍රතිශතය සියයට 44ක්. ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව යටතේ ස්ථාපිත කර ඇති අතර, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මෙහින් පාලනය කෙරේ.

බොහෝ තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමවල ප්‍රධාන කාර්යය වන්නේ මූල්‍ය ආයතන බිඳ වැවෙන අවස්ථාවල දී එකී ආයතනවල රක්ෂණය කරන ලද තැන්පතුවලින් ශිවිස ගත් අනුපාතයක් තැවත ගෙවීම (Pay-box Role) පමණ. එනම් හානිපුරණය (Compensation) කිරීමකි. කෙසේ වෙතත් ඇතැම් තැන්පතු ක්‍රමයන්ට මෙම ප්‍රධාන කාර්යයට අමතර ව අවධානම හෝ පාඩු අවම කිරීමේ කාර්යයන් වැනි වෙනත් කාර්යයන් ද පැවරී ඇත. එවැනි අවස්ථාවල යම් මූල්‍ය ආයතනයක් බිඳ වැටීමේ ලක්ෂණ පහළ වන අවස්ථාවල එවැනි බිඳ වැටීමේ වළක්වා ගැනීම සඳහා මැදිහත් වීම, එවැනි ආයතන වසා දැමීමේ තීරණයක දී ඉන් අගතියට පත් වන පාර්ශ්වයන්ට සහන සැලකීම සහ මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථාවරත්වයට වන හානිය අවම කර ගැනීමේ කාර්යයන් ඇතුළත් නිරාකරණ සහ බලගැනීමේ ප්‍රත්‍යා කාර්යභාරයක් තැන්පතු රක්ෂණය සමඟ සම්බන්ධ වේ. කෙසේ තමුත් ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල් සංඛ්‍යාලේඛනවලට අනුව 2013 වසර අග වන විට ශ්‍රී ලංකාව ද ඇතුළත් ව සාමාජික රටවලින් සියයට 43ක ප්‍රමාණයක ක්‍රියාත්මක වන තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම මගින් සිදු කෙරෙන්නේ හානිපුරණ කාර්යය පමණි.

ඇතැම් රටවල විවිධ වර්ගයේ මූල්‍ය ආයතන ආවරණය සඳහා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම කිහිපයක් ස්ථාපිත කර ඇති අතර, බොහෝ රටවල එක් මධ්‍යගත ක්‍රමයක් පමණක් ක්‍රියාත්මක වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින්නේ ද එවැනි මධ්‍යගත ක්‍රමයකි.

මූල්‍ය ආයතනයක කිසියම් කඩා වැටීමකින් පසු අදාළ භාතිපුරුණය සඳහා අරමුදලක් පිහිටුවේ (ප්‍රධාන-අරමුදල් ක්‍රමවේදය) හෝ එවැනි යම් අරුබුදයක් ඇති විමට පෙර ඒ සඳහා මුහුණ දිය හැකි පරිදි කල් ඇති ව අරමුදලක් ඇති කිරීම (පුර්ව-අරමුදල් ක්‍රමවේදය) යන ක්‍රම තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම තුළ ක්‍රියාත්මක වේ. එවැනි පුර්ව-අරමුදල් ඇති කිරීමේ දී තැන්පතු රක්ෂණයට යටත් සාමාජික ආයතනවලින් එකී ආයතනයේ තැන්පතුවලට සාපේක්ෂ ව නීතිගත වූ යම් ප්‍රතිගතයක් වාරික මුදල් ලෙස යම් කාල පරිවශේෂයකට අදාළ ව අඛණ්ඩ ව අය කෙරෙන අතර, එම මුදල්වලින් අරමුදල ගොඩ තාග ගැනේ. එසේ ම විවිධ ආයෝජන සහ රජයේ ආධාර මගින් ද අරමුදල ගොඩ තාග ගන්නා අවස්ථා ද ඇත. ශ්‍රී ලංකාව ද ඇතුළත් ව ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සාමාජික රටවලින් සියයට 48ක පමණ පවතින්නේ මොළී පුර්ව-අරමුදල් ක්‍රමයකි. එසේ ම ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සංඛ්‍යාලේඛනවලට අනුව 2013 වන විට සාමාජික රටවල් අතරින් සියයට 77ක් පමණ ඉහත දැක්වූ පරිදි සාමාජික ආයතනවලින් රස් කෙරෙන වාරික මුදල් (පෙළද්‍රගලික අරමුදල්) මගිනුත් සියයට 2ක් පමණ රාජ්‍ය අරමුදල් මගිනුත් ඉතිරි සියයට 21 රාජ්‍ය සහ පෙළද්‍රගලික යන දෙයාකාරයෙන්මත් අරමුදල් සකස් කර ගනී. ශ්‍රී ලංකාවේ ද පෙළද්‍රගලික සහ රාජ්‍ය යන අංශ දෙකේ ම අරමුදල් තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය තුළ භාවිත වේ.

අරමුදල් වාරික නීතිය කිරීමේ දී ක්‍රමන තැන්පතු මත වාරික අය කරන්නේ ද යන්න අනුව විවිධ රටවල් විවිධ ක්‍රම භාවිත කරයි. ප්‍රධාන වශයෙන් පදනම් හතරක් යටත් තැන්පතු වර්ග කළ හැකි ය. (1 වන වගුව).

1 වන වගුව - තැන්පතු වර්ගීකරණය

තැන්පතු පදනම	ආවරණය
(i) සුදුසුකම් ලත් තැන්පතු (Eligible Deposits)	ආවරණය කෙරෙන තැන්පතු සීමාවට පෙර තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය මගින් ගෙවිය යුතු වන ප්‍රමාණය
(ii) ආවරණ තැන්පතු (Covered Deposits)	තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය මගින් ආවරණය කෙරෙන ප්‍රමාණය මත සකස් වූ තැන්පතු
(iii) මුළු තැන්පතු (Total Deposits)	මූල්‍ය ආයතනයේ තැන්පතුවල සම්පුර්ණ වටිනාකම
(iv) මුළු වගකීම් (Total Liabilities)	තැන්පතු සහ අනෙකුන් වගකීම්

ශ්‍රී ලංකාවේ භාවිත වන්නේ සුදුසුකම් ලත් තැන්පතු යන පදනමයි.

තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල් සඳහා රජයේ අනුග්‍රහය ලබා ගැනීම ද විවිධ පුදුරේන් සිදු කෙරේ. ශ්‍රී ලංකාව ද ඇතුළත් ව බොහෝ රටවලට රජයේ අනුග්‍රහය ලැබෙන්නේ අරමුදල් අවශ්‍යතා සඳහා ක්‍රියාත්මක වේ. එවැනි පුර්ව-අරමුදල් ඇති කිරීමේ දී තැන්පතු රක්ෂණයට යටත් සාමාජික ආයතනවලින් එකී ආයතනයේ තැන්පතුවලට සාපේක්ෂ ව නීතිගත වූ යම් ප්‍රතිගතයක් වාරික වශයෙන් අය කරන්නේ ද යන්න නීතිය කිරීමේ දී අවදානම මත බර තබන ලද අනුපාතයකින් වාරික මුදල් අය කිරීම ද විවිධ රටවල විවිධ ආකාරයෙන් සිදු වේ. ශ්‍රී ලංකාවේ ද අවදානම මත බර තබන ලද වෙනස් අනුපාත තුනක් ක්‍රියාත්මක වේ (2 වන වගුව). ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ සංඛ්‍යාලේඛනවලට අනුව 2013 වන විට තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමවලින් සියයට 31ක් එලස් අවදානම මත බර තැබීමක් සිදු කර ඇත.

වනදී ප්‍රධානයේදී ශ්‍රී ලංකාව ද ඇතුළත් ව ලොව බොහෝ රටවල් එක් එක් ආයතනය (Per-institution) සහ එක් එක් තැන්පත්කරුවා (Per-depositor) යන පදනමෙන් ගෙවීම් සිදු කරයි. යම් මූල්‍ය ආයතනයක් වසා දැමීමේ දී එකී ආයතනයේ එක් එක් තැන්පත්කරුවාගේ සියලු තැන්පතු සලකා බැලීම මෙහි දී සිදු වේ.

තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක ප්‍රධාන මූලධර්ම

සංඛ්‍යාධි තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය පැවතිය යුතු මූලධර්ම පිළිබඳ ව ගේලීය වශයෙන් වූ එකගතාවන් “තැන්පතු රක්ෂණයන්ගේ ජාත්‍යන්තර සහයෝගීතාව” (International Association of Deposit Insurance - IADI) සහ බැංකු අධික්ෂණය පිළිබඳ බාසල් කම්ටුව (Basel Committee on Banking Supervision - BCBS) යන ආයතන විසින් ඉදිරිපත් කර ඇත. ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල සහ ලෝක බැංකුව යන ආයතන විසින් සිය සාමාජික ආයතනවල තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමවල කාර්යක්ෂමතාව පිළිබඳ ව විමසා බැලීම සඳහා වූ වැඩසටහනක් වන මූල්‍ය අංශ ඇගැයීම් වැඩසටහන (Financial Sector Assesment Programme - FSAP) සඳහා ද මෙම මූලධර්ම භාවිත කරයි. සංඛ්‍යාත්මක වශයෙන් IADI විසින් මූලධර්ම 16ක් ඉදිරිපත් කර ඇති අතර එම මූලධර්ම 16 යටතේ විවිධ වූ නීත්‍යායක රාජ්‍යයක් ද එම නීත්‍යායක මත පදනම් ව තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය අගය කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් ද සකස් කර ඇත. එම මූලධර්ම 2 වන වගුවේ දැක්වේ.

බොහෝ රටවල මෙම මූලධර්ම අඩු වැඩි වශයෙන් ක්‍රියාත්මක කරයි. ඇතැම් මූලධර්ම අදාළ වන්නේ

2 වන වගුව - තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක ප්‍රධාන මූලධර්ම

මූලධර්මය	තිරබවන සහ නිර්ණායක
1	තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිවලට අනුකූල විය යුතු බව - තැන්පත්කරුවන් ආරක්ෂා කිරීම සහ මූල්‍ය පද්ධතියේ ස්ථායිතාව යන මුද්‍රා අරමුණු උදෙසා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක විය යුතු බව
2	තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයේ බලතල සහ එහි කාර්යභාරය නිසි පරිදි නිතිගත ව තිබිය යුතු බව
3	රක්ෂකයා (Insurer) ස්වේච්ඡා ව, යහපාලනමය වගයෙන් විනිවිද පෙනෙන සහ වගකිව යුතු ලෙස තම කාර්යභාරය සිදු කළ යුතු බව
4	තැන්පතු රක්ෂණයට සමාන අනෙකුත් රක්ෂකයන් සමග මතා සම්බන්ධීකරණයක් පවත්වා ගෙන යැමේ වැදගත්කම
5	තැන්පත්කරුවන් සම්බන්ධයෙන් අනෙකුත් රටවල් සමග මත ගැටලු පිළිබඳ ව විවක්ෂණයිලි ව ක්‍රියාත්මක යුතු බව
6	දැනීමේ “ මත විය හැකි අවදානම් පරිසරයක් තුළ ක්‍රියාත්මක කළ යුතු සැලසුම්
7	සියලු ම බැංකු තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක සාමාජිකත්වය ලබා ගැනීම අනිවාර්ය බව
8	තැන්පතු ආවරණය කෙරෙන ප්‍රමාණය සහ ආවරණය කෙරෙන ආකාරය පැහැදිලි ව දක්වා තිබිය යුතු බව
9	අරමුදල්වල මූලාශ්‍රයන් සහ භාවිතයන් වගකිව යුතු අයුරින් සිදු විය යුතු බව
10	තැන්පතු රක්ෂණය පිළිබඳ ව මහජනතාව තිරනුරු දැනුම්වත් කළ යුතු බව
11	අදාළ තැන්පතු රක්ෂකයාට තැන්පතු රක්ෂණ කාර්යයේ දී පැන නගින ගැටලු සම්බන්ධයෙන් නිතිමය ආවරණයක් පැවතීම
12	වසා දැමුණු මූල්‍ය ආයතනයක, ඒ සඳහා වගකිව යුතු පාර්ශ්වයන්ට එදිරි ව කටයුතු කිරීමේ හැකියාව
13	අත්‍යිතික මූල්‍ය ආයතන කල් ඇති ව හඳුනා ගැනීම මෙන් ම එවැනි ආයතන සඳහා මැදිහත් වීම
14	එවැනි ආයතන නිරාකරණ කාර්යයන් සඳහා ගොමු වීම
15	තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය තැන්පත්කරුවන්ගේ මූදල් ආපසු ගෙවීම කෙශනම් ව සහ ක්‍රමවත් ව සිදු කළ යුතු බව
16	තැන්පතු රක්ෂකයා විසින් ගෙවන ලද මූදල් නැවත එම මූල්‍ය ආයතන වෙතින් ලබා ගැනීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන තිබිය යුතු බව

මූලාශ්‍රය: IADI Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems, IADI

එ ඒ රටවල තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයන්ට පැවරෙන කාර්යභාරය මත ය. උදාහරණ ලෙස, ගිවිස ගත් අනුපාතයක තැන්පතු ආපසු ගෙවීම පමණක් තම කාර්යය ලෙස සිදු කෙරෙන තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයකට අදාළ වන්නේ මූලධර්ම කිහිපයක් පමණි. කෙසේ වෙතත් ගෝලිය වගයෙන් පිළිගත මෙම මූලධර්මයන්ට අනුකූල ව කටයුතු කිරීම වැදගත් වන අතර, ශ්‍රී ලංකාව ද IADI සාමාජිකත්වය ලබා ගැනීමේ අපේක්ෂාවෙන් කටයුතු කරයි.

ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ සහ ඉවසිලතා ආධාරක යෝජනා ක්‍රමය

Sri Lanka Deposit Insurance and Liquidity Support Systems (SLDLSS)

මූදල් නීති පනතේ 32(ආ) සහ 32(ඉ) වගන්තිවලට අනුව තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් ස්ථාපිත කිරීමට ශ්‍රී ලංකා

මහ බැංකුවට නෙතික ප්‍රතිපාදන සලසා ඇතේ. එසේ ම බැංකු පනතේ 46(1) සහ 76(ඒ) වගන්ති ප්‍රකාර ව සහ මූල්‍ය සමාගම් පනතේ අංක 27 සහ 29 යන වගන්තිවලට අනුව ගක්තිමත් බැංකු ක්‍රමයක් ඇති කිරීම උදෙසා අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූදල් මණ්ඩලය වෙත බලතල පවරා ඇතේ. ඒ අනුව 1987 අංක 1 දරන තැන්පතු රක්ෂණ රෙගුලාසි යටතේ පිහිටුවන ලද තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය අභ්‍යන්තර කරමින් 2010 අංක 1 දරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයේ රෙගුලාසි ප්‍රකාර ව (විවිධ සංගේධනයන් ද ඇතුළත් ව) ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය පිහිටුවන ලද අතර 2010-10-01 දින සිට ක්‍රියාත්මක සාමාජික ආයතනවලින් අනිවාර්ය වාරික වෙවීම ලබා ගැනීම ආරම්භ කොට තිබිණි. 2010-01-01 දිනට පෙර පැවති

අනිවාරය නො වූ ක්‍රමයක සිට වඩාත් විධීමත් ලෙස අනිවාරය තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් ලෙස නව ක්‍රමය ස්ථාපිත කර ඇත. 2013 අංක 1 සංගේධිනයන් සමග ශ්‍රී ලංකාවේ තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය සහ ද්‍රව්‍යීලතා ආධාරක යෝජනා ක්‍රමය ලෙස නම් කර ඇත. SLDILSS පිහිටුවේමේ අරමුණ ලෙස සඳහන් වන්නේ යම් ලෙසකින් මූල්‍ය ආයතනයක් බිඳු වැට්ටෙන් අපහසුතාවට පත් වන ක්‍රිඩා තැන්පත්කරුවන් ආරක්ෂා කර ගැනීමත්, එමගින් එකී තැන්පත්කරුවන්ගේ විශ්වසනීයත්වය තහවුරු කර ගැනීමත් මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථායිතාව පවත්වා ගෙන යැමත් ය. මේ අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ බලපත්‍රාලාභී සියලුම වාණිජ බැංකු, බලපත්‍රාලාභී විශේෂිත බැංකු සහ ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම SLDILSSහි සාමාජිකයන් බවට පත් වේ.

SLDILSS විසින් රක්ෂිත තැන්පතු (Insured Deposits) ලෙස සලකන්නේ ඉල්ලුම් තැන්පතු, කාලීන භා ඉතුරුම් තැන්පතු ය. එසේ ව්‍ය ද යම් ආයතනයක තැන්පත්කරුවන් අතරින් තෝරා ගත් ඇතැම් වර්ග කිහිපයක තැන්පත්කරුවන්ට අයන් තැන්පතු මෙම ක්‍රමයේ දී නො සලකා හැරේ. ඒවා (SLDILSS රෙගුලාභිවලට අනුව) පහත දැක්වෙන පරිදි වේ.

1. යම් සාමාජික ආයතනයක් සතු අනෙකුත් සාමාජික ආයතනවල තැන්පතු
2. රජයේ අමාත්‍යාංශ, දෙපාර්තමේන්තු ආදිය සතු තැන්පතු
3. අදාළ සාමාජික ආයතනයේ අධ්‍යක්ෂවරුන්, ප්‍රධාන කළමනාකරණ නිලධාරීන් සහ බැංකු පනත සහ මූල්‍ය සමාගම් පනතේ සඳහන් කර ඇති අනෙකුත් පාර්ශ්වයන් සතු තැන්පතු (මෙහි දී ආයතනයේ කොටස් හිමිකරුවන්ගේ තැන්පතු රක්ෂිත තැන්පතුවලට ඇතුළත් කර ගැනී).
4. ගෙයක් සඳහා ඇපැයක් ලෙස තබා ගත් තැන්පතු
5. බැංකු පනතේ සහ මූල්‍ය සමාගම් පනතේ සඳහන් ව ඇති අත් හැර දමන ලද තැන්පතු

ඉහත තැන්පතු හැර ඉතිරි සියලුම ම තැන්පතු රක්ෂණය කිරීම අනිවාරය වේ. මෙම තැන්පතු මත ගණනය කරන ලද වාරික සාමාජික ආයතන විසින් මාසික ව හෝ කාර්තුවක් අවසානයේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ තිරුකරණ සහ බලගැනීම් දෙපාර්තමේන්තුවේ (Resolution and Enforcement Department - RED) ස්ථාපිත කර ඇති තැන්පතු රක්ෂණ ඒකතය වෙත යැවිය යුතු අතර දෙන ලද නියමිත කාල සීමාව තුළ

වාරික නො ගෙවන විට දැඩි ගෙවීමකට ද යටත් වීමට සිදු වේ. වාරික ගණනය කිරීමේ දී අවදානම අනුව සාමාජික ආයතන වර්ග කර ජ්‍රේ අදාළ ප්‍රතිශතයන් වෙන වෙන ම දක්වා ඇත. දැනට ප්‍රතිශත තුනකින් අදාළ ප්‍රතිශතය යොදා ගනීමින් තැන්පතු මත ගෙවිය යුතු වාරික ගණනය කෙරේ. (3 වන වගුව).

3 වන වගුව - තහේපතු වාරික අවදානම මත බර තැබීම

ආයතන කාණ්ඩය	ප්‍රතිශතය
ප්‍රාග්ධන ප්‍රමාණාත්මකතා අනුපාතය (Capital Adequacy Ratio) සියයට 14ක් හෝ ජ්‍රේ වැඩි බලපත්‍රාලාභී වාණිජ බැංකු	0.01
අනෙකුත් සියලුම ම බලපත්‍රාලාභී වාණිජ බැංකු	0.0125
ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්	0.015

මුළුවය: SLDICS රෙගුලාභී

ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ සහ ද්‍රව්‍යීලතා ආධාරක අරමුදල සමන්විත වන්නේ මෙලෙස රස් කර ගන්නා වාරික මුදල්, එම වාරික මුදල් ආයෝජනය කිරීමෙන් ලබා ගන්නා ආදායම්, වන්දී ගෙවීම් ආපසු ලැබීම්, බැංකු පනත සහ මූල්‍ය සමාගම් පනත යටතේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට උෂ්ණය වන අත් හරින ලද තැන්පතු ගේෂයන්, රජයෙන් ලබා ගන්නා වෙනත් දීමානා සහ ගෙනීම් සහ මුදල් මණ්ඩලය විසින් තිරණය කරනු ලබන වෙනත් ආකාරවලින් ය. අරමුදලේ මුදල් සුදුසු පරිදි ආයෝජනය කිරීම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මූල්‍ය දෙපාර්තමේන්තුවේ ආයෝජන කිමුව් මගින් සිදු කෙරෙන අතර මූලික වශයෙන් රාජ්‍ය සුරක්ෂිතයන්වල එම මුදල් ආයෝජනය කෙරේ. ජ්‍රේ අමතර ව යම් මූල්‍ය ආයතනයක ද්‍රව්‍යීලතා ගැටුවක දී බලපත්‍රාලාභී බැංකු සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බැංකු අධික්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂවරයාගේ හෝ බැංකු නො වන මූල්‍ය ආයතන සම්බන්ධයෙන් බැංකු නො වන මූල්‍ය ආයතන අධික්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂවරයාගේ (අදාළ නියාමකය) තිරදේශ අනුව මුදල් මණ්ඩලයේ තිරණයක් මත යම් සාමාජික ආයතනයකට ගෙය මුදලක් ලබා දීමේ හැකියාව ද අරමුදල සතු ව ඇත.

යම හෙයකින් සාමාජික මූල්‍ය ආයතනයක් වසා දැමීමට තිරණය කරනු ලබන විට රක්ෂණය කරන ලද තැන්පතුවලට අදාළ ව තැන්පත්කරුවන්ට වන්දී මුදල් ප්‍රදානය කිරීම ක්‍රමවේදය ද මුදල් මණ්ඩලය විසින් තිරණයක් මත යම් සාමාජික ආයතනයකට ගෙය මුදලක් ලබා දීමේ හැකියාව ද අරමුදල සතු ව ඇත. ප්‍රවත්පත් දැන්වීම් සහ අදාළ වෙනත් මාධ්‍ය මිස්සේ මහජනයා වෙන විට්න් විට කෙරෙන දැනුම් දීම්

මාරුගයෙන් වන්දී ප්‍රධානය/හානි පූර්ණය සිදු කෙරේ. මෙමෙස ගෙවීමේ දී එක ආයතනයක් - එක තැන්පත්කරුවක් යන පදනමෙන් ගෙවීම සිදු කිරීම විශේෂත්වයකි. එනම් එක ආයතනයක එක ගිණුම් හිමියකුට අයත් සියලු ම ගිණුම් ගේෂවල එකතුව මෙහි දී සලකා බැඳේ.

මෙම යෝජනා ක්‍රමයට අනුව ආරම්භයේ රු. 200,000.00ක් ලෙස තිබූ උපරිම හානි පූර්ණ ගෙවීම සිමාව 2014 දී රු. 300,000.00ක් දක්වා වැඩි කර තැවත 2018-01-01 දින සිට බල පැවැත්වන පරිදි රු. 600,000.00 දක්වා වැඩි කරන ලදී. පෙර සඳහන් කළ ආකාරයට, සලකා බැලෙන තැන්පතු වර්ග අතරින් ගිණුම් හිමියාගේ සියලු ගිණුම්වල එකතුවෙන් සමන්විත වන ගේෂය (සුදුසුකම් ලත් තැන්පතු - Eligible Deposits) සලකා බලයි. මෙහි දී බලපත්‍රය අහෙස්සි වන දින දක්වා තැන්පත්කරුට අය විය යුතු පොලී ගෙවීම ද සුදුසුකම් ලත් තැන්පතුවලට එකතු වන අතර, වසා දමන ලද ආයතනය වෙත අය විය යුතු යම් වගකීමක/නය මුදලක ගේෂයක් වෙතොත් එම ගේෂය සුදුසුකම් ලත් තැන්පතුවලින් අඩු වේ.

2012 වර්ෂයේ සිට SLDDLSS අරමුණු වඩාත් හොඳින් සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා විවිධ සංශෝධන, ක්‍රියාමාර්ග හා මාරුගෝපදේශ සිදු කරමින් පවතී. ඉදිරියේ දී ද අවශ්‍ය සංශෝධන සිදු කරමින් ජාත්‍යන්තර ව පිළිගත් මූලධර්මයන්ට අනුගත වූ වඩාත් සාර්ථක ආයතනමය පද්ධතියක් ලෙස දියුණු කිරීම මෙමගින් අපේක්ෂා කෙරේ. නිතිපතා ක්‍රමයක් නුසුදුසු ආයතන වසා දැමීම සහ ගක්තිමත් ලෙස ස්ථාපිත වූ තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම පවතින ඇතැම් රටවල් මෙන් තොවා වි, එවැනි අත්දැකීම් අඩු ශ්‍රී ලංකාව වැනි රටවල කාර්යක්ෂම තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් ගොඩ නො ගැනීම සැබැවීන් ම අහියෝගාත්මක කාර්යයකි. මෙම අහියෝග ජය ගැනීමට SLDDLSSට අදාළ සියලු ම පාර්ශ්වයන්ගේ සහයෝගය සහ කැපවීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

මෙහි දී තැන්පතු රක්ෂණය ආශ්‍රිත ව සලකා බලන විට බැංකුකරුවන්ගේ පැත්තෙන් නියමිත පරිදි අදාළ අණ පනත්, රෙගුලාසි සහ විවක්ෂණයිලි නියාමනයන්ට අනුගත වෙමින් අදාළ ආයතන සාර්ථක ව පවත්වා ගෙන යා යුතු සේ ම ආයතන වසා දැමීමට සිදුවීමෙන් පොදුවේ මූල්‍ය පද්ධතියට ම ඇති වන හානිදායක තත්ත්වය පිළිබඳ ව පූර්ව අවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම ඉතා ම වැදගත් ය. අනින් අතට මුදල තැන්පත්කරුවන්ගේ නිවැරදි තොරතුරු ක්‍රමානුකූල ව පවත්වා ගෙන යැමත්, නියමිත තැන්පතු රක්ෂණ වාරික මුදල නිසි පරිදි ගෙවීමෙන් මෙහි පරිදි සිරියි.

යටත් පිරිසෙසින් රුපියල් ලක්ෂ හයක් දක්වා තැවත ලබා ගැනීමේ අවස්ථාව උදා කර දිය හැකි වේ. එසේ ම තැන්පත්කරුවන් විසින් ද තමන් තැන්පත් කරන්නේ කටර ආයතනයක වුවත් අදාළ අවධානම පිළිබඳ ව අවබෝධයින් තැන්පත් කිරීම කළ යුතු වන්නා සේ ම නිවැරදි තොරතුරු ලබා දී මෙන් තැන්පතු තැවත ලබා ගැනීමේ අවස්ථාව ද උදා කර ගත යුතු ය. එසේ ම ආයතන වසා දැමීමේ දී තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමවේදයක් තිබිය දී පවතා තැන්පත්කරුවන්ට තම තැන්පත්වල ඇති රුපියල් ලක්ෂ හයට වැඩි මූදල් අමිති වියැමේ අවධානමක් පවතින බව බැංකුකරුවන් මෙන් ම තැන්පත්කරුවන් ද අවබෝධ කර ගත යුතු ය. මූල්‍ය ආයතනයක් වසා දැමීමට අදාළ වන කරුණු හෝ වැරදි සම්බන්ධ ව නිති මගින් කටයුතු කිරීමට ප්‍රතිපාදන සලසා ඇතිවා සේ ම, එසේ වසා දමන ලද අයතනවලට ගෙවිය යුතු යම් යම් ගෙවීම් පැහැර හැරීම ද දැමීමට ලැබිය හැකි වැරදි ලෙස දක්වා ඇති. එබැවින් බැංකුකරුවන් අදාළ නිති රිකිවලට අනුකූල වීම අනිවාර්ය වන අතර ගනුදෙනුකරුවන් ද අදාළ ආයතනය වසා දැමීමේ දී වුව ද එම ආයතනයට ගෙවිය යුතු යම් ගෙවීමක් වෙතොත් එම ගෙවීම් නිසි පරිදි පියවීමට නිතියෙන් බැඳී සිරියි.

තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක කාර්යක්ෂමතාව තීරණය විමේ දී සාර්ව ආර්ථික තත්ත්වයන්, මූල්‍ය ක්‍රමය සකස් වී ඇති ආකාරය, විවක්ෂණයිලි රෙගුලාසි, සුපළික්ෂණය සහ නිරාකරණ ක්‍රමවේදයන්, නෙතික රාමුව සහ ශිණුම්කරණ පරිවයන් ද ඉතා වැදගත් වේ. මූල්‍ය ආයතන වැසි යැමේ අවධානමෙන් තොර ව මූල්‍ය ක්‍රමයේ ස්ථාවරත්වය ඇති කර ගැනීමේ දී අවශ්‍ය වන නියාමන රාමුව ගක්තිමත් කිරීම උදෙසා බාසල් III වැනි ගෝලිය මට්ටමේ යාවත්කාලීන කිරීම ක්‍රියාත්මක වන අතර සුදුසු පරිදි ශ්‍රී ලංකාව ද රට අනුගත වීමේ ක්‍රියාවලිය අඛණ්ඩ ව සිදු කෙරෙමින් පවතී.■

ආශ්‍රිත උන්පා

- Directions, Determinations and Circulars issued to Licensed Commercial Banks, Bank Supervision Department of Central Bank of Sri Lanka
- Deposit Insurance Scheme for Sri Lanka, Dr. Ranee Jayamaha
- IADI Core Principles for Effective Deposit Insurance Systems, Nov. 2014, International Association of Deposit Insurers
- Deposit Insurance Database, Asli Demirguc-Kunt, Edward Kane, and Luc Laeven, WP/14/118, International Monetary Fund
- Sri Lanka Deposit Insurance and Liquidity Support Scheme regulations No. 1 of 2010(as amended)

තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය පිළිබඳ

සංස්ථා ව්‍යුහය

පිළිබඳ මූල්‍ය ආර්යකිංහ, ජේෂ්වර සහකාර අධිකාරී,
නිති සහ අනුතුලතා දෙපාර්තමේන්තුව

බැංකුවලට ආවේණික විශේෂ ලක්ෂණ හා බැංකුවලට ආවේණික විශේෂ ලක්ෂණ හා පැවත්තම කළ ඇති තැන්පතු රක්ෂණය කුම්ත භූමිකාවක් ඉටු කරන්නේ ද, තැන්පතු රක්ෂණයක වාසි අවාසි කළ රැකිල් භා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවෙන් ස්ථියාත්මක කෙරෙන තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය පාදක කොට ගනිමන් තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක ස්ථාපනය, ආවරණය, අරමදල් සපයා ගැනීම යනාදී කරුණු මෙම උග්‍රයෙන් සාකච්ඡා කෙරේ.

බැංකුවලට ආවේණික විශේෂ ලක්ෂණ

ජාතික ආර්ථික ස්ථියාකාරීත්වය සඳහා ගක්තිමන් තරගකාරී බැංකු පද්ධතියක පැවැත්ම අත්‍යවශ්‍ය සාධකයකි. කෙටි කාලීන උග්‍රයෙන් සාපේක්ෂ ව දිගු කාලීන උග්‍රයෙන් සාම්පූද්‍යක නො වන වත්කම් අත්කර ගැනීමට යොදවම්ත් බැංකු සිය සාම්පූද්‍යක කාර්යය වන සය හිමියන් හා සය ගැනීයන් අතර මුදල් අතරමදිකරණයේ වැදගත් ස්ථියාවලිය ඉටු කරයි.

තව ද, සූළු හා මහා පරිමාණ ආයෝජකයන්ට ඉතුරුම් කිරීමට අවස්ථාව සලසා දෙමින් හා සය ගැනුම්කරුවන්ට සිය අවදානම් ඇගයීමේ හා විවිධාංගිකරණය කිරීමේ විශේෂ හැකියාවන් දියුණු කර ගැනීමට මාර්ගෝපදේශ සපයමින්, බැංකු ආර්ථික වර්ධනය ඇති කරලීමට වැදගත් කාර්යභාරයක් සිදු කරයි.

එ සේ ම රටක ගෙවීම පියවීම පද්ධතිය සම්බන්ධයෙන් බැංකු කේන්ද්‍රිය කාර්යභාරයක් ඉටු කරන අතර මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති ස්ථියාත්මක කිරීමේ දී ද බැංකු අත්‍යවශ්‍ය අංශයකි.

බැංකුවලින් ඉටු කරන මෙම විශේෂ කාර්යභාරය සැලකිල්ලට ගනිමන් ආර්ථික වර්ධනය සහ මූල්‍ය ස්ථායිතාව තබාලීම සඳහා වන මහජන ප්‍රතිපත්තිය අනුව යමින් රජයයන් විසින් ආරක්ෂණ දැල් විධි ක්‍රමයන් සලසා දෙයි.

ජාතික මූල්‍ය ආරක්ෂණ දැල් වැදගත්කම

මෙම ආරක්ෂණ දැල් විධි ක්‍රමයන්හි ස්වභාවය හා ආකාරයන් විවිධ වුව ද එවා මූලික වශයෙන් පහත කරුණු එකක් හෝ කිපයක සංකලනයකි. එනම්,

- අවසාන සය දීමනාකරු (Lender of Last Resort) වශයෙන් බැංකුවලට සය පහසුකම් සැලසීම
- ගෙවීම පද්ධති ගනුදෙනුවල දී අවසාන අවදානමෙන් තොර පියවීම සඳහා අවස්ථාව සැලසීම
- බැංකු විවක්ෂණය අධික්ෂණයට ලක් කිරීම
- තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය

බැංකුවල බැංකුවලට හෝ උග්‍රයිලතා අර්ථඩයන්ට මූලික හේතු සාධක

- (අ) බැංකුවේ මූලික වත්කම වන සය දීම උග්‍රයිලතා නො වන හෙයින් හදිසියක දී නිසි වටිනාකමට අලේව කර ගත නොහැකි වෙමත්,
- (ආ) ඉල්ලු විටෙක හෝ කෙටි දැනුම් දීමකින් තැන්පතුකරුවන්ට සිය තැන්පතු ආපසු ගැනීමට දී ඇති හැකියාවන් ය.

සිය මූල්‍ය වශයෙන් සියල්ල එකවර පියවන ලෙස සාමාන්‍ය තත්ත්වයක දී බැංකුවක් වෙතින් අපේක්ෂා නො කරයි. මෙය බැංකුවලට උග්‍රයිලතා නො වන ආයෝජනයන් කිරීමට ඉඩ සලසයි. එ සේ වුව ද සාමාන්‍ය තත්ත්වයකට වඩා වැඩි ප්‍රමාණයකින් බැංකුවක තැන්පතු ආපසු ගැනීම් සිදු වන්නේ යය තැන්පතු ආපසු ගැනීම් සින් පෙළඹුවේමක් ඇති වේ. මන්ද බැංකුවක උග්‍රයිලු වත්කම් හිස් වූ පසු එයට තැන්පතු ආපසු ගැවීම සඳහා උග්‍රයිලතා නො වන වත්කම් විකුණා මුදල් කර ගත යුතු බැවිති. යථාර්ථය වනුයේ එ වන් සැම විකිණීමක දී ම බැංකුවට පාඩුවක් සිදු වන අතර යම් අවස්ථාවක දී ඉතිරි ව සිටින තැන්පතුකරුවන්ට තවදුරටත් ගෙවීමට කිසිවක් නොමැති පාඩුවායි තත්ත්වයකට බැංකුව පත් වීමයි. මෙම තැන්පතු ආපසු ගෙවීමේ ස්ථියාවලියේ පවතින “පළමු පැමිණි අයට පළමු ව සැලකීමේ” ස්වභාවය තැන්පතුකරුවන්ට සිය තැන්පතු ඉල්ලා “දිවීමේ” පෙළඹුවේමක් ඇති කරයි. මන්ද තැන්පතු ආපසු ගැනීම් පොරාන්තු ලේඛනයේ මූල සිටින තැන්පතු හිමියන්ට සියලු තැන්පතු ආපසු ගැනීමට හැකි වන අතර එහි අග සිටින්නවුන්ට කිසිවක් නො ලැබෙන බැවිති. එ සේ හෙයින් අනෙක් තැන්පතුකරුවන්

සිය තැන්පතු ආපසු ගැනීමට පෙළ ගැසෙනු ඇතැයි ඩුදු සැකයක් පමණක් පවතින තැන්පතුකරුවකු වුව ද මහුව අතට මූදල් අවශ්‍ය නො වන නමුත් මූදල් ආපසු ගැනීමට පෙළ ගැසෙනු ඇත. මෙහි ප්‍රතිඵලය වනුයේ සිතිය පදනම් කොට ගත් තැන්පතු ආපසු ගැනීමේ තත්ත්වයක් උද්ගත වී බැංකුව කඩා වැටීමයි.

මූල්‍ය ආරක්ෂණ දැලක තැන්පතු රක්ෂණයෙහි භුමිකාව හා තැන්පතු රක්ෂණයක ධනාත්මක හා සාණාත්මක පැතිකිඩා

බැංකු කඩා වැටීමක දී එහි තැන්පතුකරුවනට සිදු විය හැකි අලාභයේ අවධානම ඇවම කිරීම සඳහා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රම සකසා ඇත. එසේ හෙයින් ජ්‍රේත කාලයක ඉතුරුම හෝ අත්‍යවශ්‍ය ගනුදෙනු ගේෂයන් තියෙක් තියෙක් වන ගාහයන්හි හා කඩා ව්‍යවසායයන්හි තැන්පතු රක්ෂණයෙහි තැන්පතු රක්ෂණය ඉදිරිපත් වෙයි. එ මගින් සිය තැන්පතුවල සුරක්ෂිතතාවය පිළිබඳ ව යම් තහවුරුවක් සමග සිය කටයුතුවල නිරත වීමේ හැකියාවක් කුවුම්බයන් හා සුළු ව්‍යවසායකයන්ට හිමි වන අතර එය ආර්ථිකයක යහපත් ක්‍රියාකාරීත්වයට හා ස්ථායිතාවට උර දෙයි.

තැන්පතුවල සුරක්ෂිතතාවය පිළිබඳ ව ජනතාව තුළ පවත්නා සැලකිල්ල (එය පදනම් වූයේ සත්‍ය කරුණු මත හෝ කටකතා මත වූව) හඳුසි තැන්පතු ආපසු ගැනීමේ තත්ත්වයක් උද්ගත වූවහොත් හොඳින් පැවතිය හැකි ව තිබු බැංකුවක් වූව කඩා වැටීමට හේතු විය හැකි අතර ඉතිහාසයේ එ වන් බැංකු බිඳ වැටීම සිදු ව ඇත. එ සේ ම එක් බැංකුවක තැන්පතු සුරක්ෂිතතාව පිළිබඳ විශ්වසනීයත්වය බිඳ වැටීම වසංගතයක් මෙන් (Contagion Effect) අනෙක් බැංකු බිඳ වැටීමට ද බලපානු ඇත.

අනෙක් අතට තැන්පතුවල සුරක්ෂිතතාව පිළිබඳ ජනතාව විශ්වාසය එක් එක් බැංකුවහි ස්ථායිතාව නාවයි. එ වන් ජනතාව විශ්වාසයක් පවතින්නේ නම් එම බැංකුවේ තත්ත්වය පිළිබඳ යම් යම් සැලකිල්ලට ගත සුතු කරුණු උද්ගත වූව ද තැන්පතුකරුවන් තැනි ගැනීමෙන් කරන්නා වූ හඳුසි තැන්පතු ආපසු ගැනීම් සිදුවීමේ හැකියාව අවම කරලනු ඇත.

මෙ ආකාරයෙන් බැංකුවල ද්‍රව්‍යීමිතාව පවත්වා ගැනීමට හා ණය දීම් සඳහා මූදල් තබා ගැනීමට ඇති වන බාධා දුරලිමෙන් තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය ආර්ථික ස්ථායිතාවට දායක වෙයි.

මෙ ලෙස තැන්පතු රක්ෂණ හා මූල්‍ය ආරක්ෂණ දැලකී ඇති අනෙකන් වැඩ පිළිවෙළවල් රටක මූල්‍ය ස්ථායිතාවට දායක වෙමින් ආර්ථික වර්ධනය නංවාලීමට දායක වූව ද එවා සාණාත්මක එලයන් ද ජනතාය කරයි.

තැන්පතු රක්ෂණය, වෙළඳපොල සහභාගිකරුවන්ට (Market Participants) ආරක්ෂාව සැලසීමෙන් වැඩි අවධානම් උපාය මාර්ගයන් ගැනීමේ දිදුරය යුතු සිරිවැය අඩු කරන අතර අධික අවධානම් ගැනීමට පෙළඹුවීමක් ඇති කරයි. මෙය සඳාචාර උවදුර (Moral Hazard) ලෙස වඩා ප්‍රවැත ව හැඳින්වේ.

සිය තැන්පතු අහිමි වීමේ අවධානම තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයකින් ඉවත් කළ විටෙක, තැන්පතුකරුවන්ට බැංකුව අධිඛ්‍යතාවම් ගැනීම ගැන සුපරික්ෂාකාරී වීමේ අවශ්‍යතාවක් නොමැති වන අතර සිය තැන්පතුවලට ඉහළ ම ප්‍රතිලාභයක් ලැබීම පමණක් ඩුදු අජේක්ෂාව බවට පත් වේ.

සියලු තැන්පතු ආරක්ෂණ ක්‍රමයන්හි මේ තත්ත්වය කුමන හෝ මට්ටමිකින් පැවතිම ආවේණික තත්ත්වයක් වන අතර ඉහළ ම ප්‍රතිකිරීම් සකසා ඇති තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක වූව සඳාචාර උවදුර නොමැති යයි අජේක්ෂා කළ නො හැකි ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් මූදල් තීත් පනනේ (422 වැනි අධිකාරය) ප්‍රතිපාදන යටතේ 2010 ඔක්තෝබර් 01 වන දින සිට බලපැවැත්වන පරිදි අනිවාරය තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක කර ඇත. එ සම්බන්ධයන් මූදල් තීත් පනත යටතේ පනවන ලද, 2010 සැප්තැම්බර් 28 දිනැති අංක 1673/11 දුරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රසිද්ධ කරන ලද, 2010 අංක 1 දුරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසි (මූලික රෙගුලාසි), 2011 අංක 1, 2011 අංක 2, 2013 අංක 1, 2014 අංක 1 හා 2018 අංක 1 රෙගුලාසි මගින් වරින්වර සංගේතනය කර ඇත. මෙම රෙගුලාසි මගින් හඳුසි ද්‍රව්‍යීමෙන් දී ප්‍රමාණවත් ඇප සැපයීමට යටත් ව සාමාජික ආයතනයන්ට ද්‍රව්‍යීලතා ආධාරක දීමට ප්‍රතිපාදන ඇතුළත් කොට ඇති අතර 2013 අංක 1 රෙගුලාසිය මගින් ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ සහ ද්‍රව්‍යීලතා ආධාරක යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසි ලෙස යෝජනා ක්‍රමයේ නාමය සංගේතනය කෙරිණි.

ශ්‍රී ලංකාවේ සියලු බලපැවුලාහි බැංකු හා බලපැවුලාහි මූදල් සමාගම මෙම රක්ෂණ ක්‍රමයේ සාමාජිකත්වය දරන අතර එම ආයතනයන්හි ඇති “සුදුසුකම් ලබන තැන්පතු” සියලුල මෙම තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයේ රෙගුලාසිවලින් දක්වා ඇති උපරිමයන්ට යටත් ව ආවරණය වේ. එ අනුව ඉල්ලුම්, කාලීන හා ඉතිරි කිරීමේ තැන්පතු මෙම රක්ෂණ ක්‍රමයෙන් අවරණය වන අතර එය උපකරණ මගින් රස් කරන අරමුදල් මෙයින් ආවරණය නො වේ.

තව ද, තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයේ සාමාජික ආයතනයන්හි තැන්පතු, පලාත් පාලන ආයතන, දෙපාර්තමේන්තු හා අමාත්‍යාංශ ඇතුළු ලංකා රජයට අයත් තැන්පතු, අදාළ බැංකුවේ/මූදල් සමාගමේ අධ්‍යක්ෂවරුන්, ප්‍රධාන

කළමනාකරණ කාර්ය මණ්ඩලයේ නිලධාරීන් ඇතුළු කොටස් හිමියන් නො වන සම්බන්ධිත පාර්ශවයන්ට අයන් තැන්පතු, බැංකු පතනක් අර්ථය තුළට ගැනෙන අත් හැර දැමු දේපල (Abandoned Property) හා මුදල ව්‍යාපාර පතනක් අර්ථය යටතට ගැනෙන අක්‍රිය තැන්පතු (Dormant Deposits) ආදිය මෙම තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයෙන් ආවරණය නො කරයි.

තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයෙන් ආවරණය වන තැන්පතු සම්බන්ධයෙන් සාමාජික ආයතන එම තැන්පතුවල මුළු වටිනාකම්න් 0.10 සිට 0.15 දක්වා වූ ප්‍රතිශතයක වාර්ෂික වාරිකයක් ඒ සම්බන්ධයෙන් පතනවා ඇති විධානයන්ට අනුකූල ව තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදලට ගෙවිය යුතු ය.

2010 අංක 1 දරන මූලික රෙගුලාසිය මගින් සූදුසුකම් ලබන තැන්පතු මත එක් තැන්පතුකරුවකුට ගෙවිය යුතු හානිපුරුණ මුදල ප්‍රමාණය රුපියල් 200,000/-ක් හෝ සූදුසුකම් සහිත විදේශ විනිමය තැන්පතු සම්බන්ධයෙන් වන විට එය රුපියල් 200,000/-කට සමාන උපරිමයකට යටත් කොට තිබුණි. 2018 ජනවාරි මස 09 දිනැති අංක 2053/16 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රකිද්ධ කරන ලද 2018 අංක 01 දරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ හා ද්‍රව්‍යීලතා ආධාරක යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසිය මගින් මූලික රෙගුලාසියේ අංක 9.6 රෙගුලාසියට කළ සංශෝධනයට අනුව එක් උපරිම හානිපුරුණ මුදල ප්‍රමාණය රුපියල් 600,000/-ක් දක්වා ඉහළ නාවා ඇති.

මෙ කි රෙගුලාසියට අනුව තැන්පතු හානිපුරුණයක් සිදු වනුයේ සාමාජික ආයතනයක, එ නම් බලපත්‍රලාභී බැංකුවක /මුදල සමාගමක බලපත්‍රය අන්තිව්‍ය හෝ අභ්‍යන්තර කළ අවස්ථාවක දී ය.

සංශෝධන අංක 10.1 රෙගුලාසිය අනුව තිරාකරණ හා බලගැනීමේ දෙපාර්තමේන්තුව එහි පිහිටුවා ඇති තැන්පතු රක්ෂණ එකකය මගින් තැන්පතු රක්ෂණ අරමුදල කළමනාකරණය කිරීම හා ඒ යටත් තැන්පතු හානිපුරුණය කිරීම මහ බැංකුවේ මුදල මණ්ඩලයේ ප්‍රතිපත්තින්ට අනුකූල ව එම දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂවරයාගේ අධික්ෂණය හා උපදෙස් අනුව සිදු කෙරේ.

ඉහත කරුණු සම්පිණියෙනිය කරන කළේහි ජාතික මූල්‍ය ආරක්ෂණ දැලෙහි එක් අංගයක් වන තැන්පතු රක්ෂණ ක්ම තැන්පතුවල සුරක්ෂිතතාව පිළිබඳ ජනතා විශ්වාසය පවත්වා ගැනීමට උර දෙමින් බැංකු කඩා වැටීමක දී විශේෂයෙන් ම කඩා තැන්පතුකරුවන් ආරක්ෂා කරමින් සියලු තැන්පතුකරුවන්ගේ අලාභයන් අවම කිරීමට දායක වෙමින් බැංකුවල ද්‍රව්‍යීලතාව හා ගෙය දීම් ඇතුළු ආර්ථික තියා යහපත් ව පවත්වා ගැනීමට ඉඩ සලසුම්න් රටක ආර්ථික මෙන් ම සමාජීය මෙහෙවරක් ඉටු කරයි. ශ්‍රී ලංකාවේ බලපත්‍රලාභී බැංකු සහ මුදල සමාගම ශ්‍රී ලංකා

මහ බැංකුවේ තියාමනයට හා අධික්ෂණයට හාජන වන අතර එ මගින් එ කි ආයතනයන් මූල්‍යමය ස්ථාවරත්වයකින් හා යහ පැවැත්මකින් යුතුව විව්ක්ෂණයිල් ව සිය ව්‍යාපාර කටයුතු කර ගෙන යනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. එම ආයතනවල නාම ලේඛන ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් සිය වෙබ් අඩවිය මස්සේ ප්‍රකාශයට පත් කරනු ලබයි.

කෙසේවතුදු එක් බැංකු හෝ මුදල සමාගම බිඳ නො වැටෙනු ඇතැයි සහතික කිරීමක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට කළ නො හැකි අතර එ වන් ආයතනයක් යම් හෙයකින් බිඳ වැටුණහාත් එහි තැන්පත්කරුවන්ගේ තැන්පතු ආපසු ගෙවීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට වගකීමක් ආරෝපණය කළ නො හැකි ය.

එ සේ වුවද ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවන් ක්‍රියාත්මක කෙරෙන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය මගින් එ වන් බලපත්‍රලාභී බැංකුවක / මුදල සමාගමක තැන්පතුකරුවන්ට එම යෝජනා ක්‍රමයේ රෙගුලාසිවල ඇති ප්‍රතිපාදනයන්ට අනුකූල ව සිය තැන්පතුවලට යම් ප්‍රමාණයකට හානිපුරුණය වන වනැදි මුදලක් එ වන් ආයතනයක ව්‍යාපාර කටයුතු අන්තිව්‍ය / අභ්‍යන්තර කළ අවස්ථාවක හිමි වෙයි. ඒ අනුව, ශ්‍රී ලංකාවේ ද මූල්‍ය ස්ථාවායිනාව නාවාලිමට වැදගත් කාර්යයක් ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය මගින් ඉටු කෙරෙන බව පැහැදිලි ය.■

මුලාගු

1. 2010.09.28 දිනැති අංක 1673/11 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රකිද්ධ කරන ලද 2010 අංක 1 දරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසි
2. 2011.01.27 දිනැති අංක 1690/11 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රකිද්ධ කරන ලද 2011 අංක 1 දරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසි
3. 2011.06.22 දිනැති අංක 1711/14 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රකිද්ධ කරන ලද 2011 අංක 2 දරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසි
4. 2013.12.30 දිනැති අංක 1843/8 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රකිද්ධ කරන ලද 2013 අංක 1 දරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ සහ ද්‍රව්‍යීලතා ආධාරක යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසි
5. 2014.12.02 දිනැති අංක 1891/11 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රකිද්ධ කරන ලද 2014 අංක 1 දරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ සහ ද්‍රව්‍යීලතා ආධාරක යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසි
6. 2018.01.09 හා අංක 2053/16 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් ප්‍රකිද්ධ කරන ලද 2018 අංක 1 දරන ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ සහ ද්‍රව්‍යීලතා ආධාරක යෝජනා ක්‍රමය පිළිබඳ රෙගුලාසි
7. ශ්‍රී ලංකා තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමය පිළිබඳ නිකුත් කරන ලද 2010 අංක 01, 2010 අංක 2 හා 2011 අංක 01 දරන ව්‍යුත්ලේ

ශ්‍රී ලංකා සංගමය

ක්‍රියාලැංශ ව්‍යවසාර ආයතනය

ක්‍රියාලැංශ සිරුත්

එම්. එස්. හඳුන්ගේ,
ප්‍රාදේශීය කළමනාකරණ, මාතර ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය

චි. ඩී. ඩී. විජයකේන්, ජෝන් සහකාර අධිකාරී,
බැංකු නො වන මූල්‍ය ආයතන අධික්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව

ක්‍රියාලැංශ නිර්වචනය

දුප්පේනුන්ට සහයෝගීනාව දැක්වීමේ උපදේශාත්මක සම්බන්ධ සම්බන්ධ (Consultative Group to Assist the Poor-CGAP) නිර්වචනය කර ඇති පරිදි “ක්‍රියාලැංශ” යනු ඇතුළු ආදායම්ලාභීන්ට මූල්‍ය පහසුකම් සැලැසීමයි. ප්‍රධාන වශයෙන් ම ප්‍රමාණවත් සුරක්ෂා ඉදිරිපත් කිරීමේ නො හැකියාව හේතුවෙන් විධීමන් බැංකු හරහා තම මූල්‍ය පහසුකම් සපුරා ගත නො හැකි දිලිංග පුද්ගලයන් වෙත යෙය පහසුකම්, ඉතුරුම් පහසුකම් සහ අනෙකුන් මූල්‍ය පහසුකම් සැලැසීම මේ මගින් සිදු කෙරේ. ඇතුළු ආදායම්ලාභීන්ගේ ආදායම් උත්පාදනය කිරීමේ ක්‍රියාකාරකම් සහ ආදායම් උත්පාදන බාරිතාවන් වැඩිදියුණු කිරීම සහ ප්‍රසාරණය කිරීම ක්‍රියාලැංශ මගින් අපේක්ෂා කෙරේ. මෙම තත්ත්වය මත ක්‍රියාලැංශ තුළින් ඔවුන්ගේ ජ්‍යවන තත්ත්වය නොසිටුවීම අපේක්ෂා කෙරෙන අතර, රට්ටේ ආර්ථික සංවර්ධනයෙහි ලා මුවන්ගේ ක්‍රියාකාරී දායකත්වය බලාපොරොත්තු වේ.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රියාලැංශ ඉතිහාසය

ඇති අතිතයේ සිට ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාථමික මට්ටමේ ක්‍රියාලැංශ පදනම් පැවති බවට සාක්ෂි ඇත. ශ්‍රී ලංකාව තුළ ක්‍රියාත්මක වන “සිට්ටු” ක්‍රමය විසි වන ගත වර්ෂයේ මූල්‍ය හාගයේ දී පමණ ඇරුණි තීල නො වන නමුත් සංඛ්‍යා ඉතුරුම් සහ ප්‍රාග්ධන ඒකරාඹිකරණ ක්‍රමයකි. එම නිසා එය දිලිංග පුද්ගලයන් වෙත ක්‍රියාලැංශ සපයන මූලික ක්‍රමයක් ලෙස ක්‍රියාත්මක වේ. මේ වන විට ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාලැංශ අංශය ප්‍රාග්ධන පරාසයක විහිදුනු නිෂ්පාදන සහ ආයතන දක්වා වර්ධනය වී ඇති අතර, එය මූල්‍ය අන්තර්ගතභාවය සහ සමාජයේ ඇතුළු

ආදායම්ලාභී සහ දිලිංග ජන කොට්ඨාස බලගැනීමේ සයනා වූ විශේෂීය ක්‍රමයක් ඉදිරිපත් කරයි.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ බලපත්‍රලාභී බැංකු, බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම, සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු, සකසුරුවම් හා ණය ගනුදෙනු පිළිබඳ සමුපකාර සම්නි, දිවි තැගුම බැංකු සහ අනෙකුත් ප්‍රජා මූලික සංවිධාන, ක්‍රියාලැංශ සමාගම, ක්‍රියාලැංශ ව්‍යාපාරවල නිරත වන රාජ්‍ය නො වන සංවිධාන වැනි ආයතන රාභියක් ක්‍රියාලැංශකරණයේ නිරත වේ. මින් සමහරක් ආයතන විවිධ අධිකාරීන්වයන් යටතේ නියාමනය වේ. බලපත්‍රලාභී බැංකු සහ බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව යටතේ නියාමනය වේ. සමුපකාර ග්‍රාමීය බැංකු සහ සකසුරුවම් හා ණය ගනුදෙනු පිළිබඳ සමුපකාර සම්නි, සමුපකාර සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව යටතේ ද දිවිනැගුම බැංකු දිවිනැගුම සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුව යටතේ ද නියාමනය කෙරේ. කෙසේ වෙතත්, කවර ආකාරයක හෝ නියාමන රාමුවකට යටත් නො වන ක්‍රියාලැංශ සම්පාදකයන් බොහෝමයක් ද ශ්‍රී ලංකාව තුළ සිටයි.

ක්‍රියාලැංශ ආයතන නියාමනය නො වීමේ බලපෑම

නියාමනයකට ලක් නො වූ ක්‍රියාලැංශ ක්‍රියාකාරකම්, තීති විරෝධී තැන්පත් බාර ගැනීම්, අධික පොලී අනුපාත හරහා ගනුදෙනු කරුවන් සුරාකැම සහ ආවාරුකිලි නො වන නැවත අය කිරීමේ ක්‍රම වැනි කටයුතුවලට මග පාදයි. මිට අමතර ව දුර්වල පාලනය හේතුවෙන් යෙය නැවත අය වීම ඇතුළු වීම, වියදම් වීම සහ පාඩු ලැබේම මෙම ආයතන ආපදා තත්ත්වයක් කරා යොමු කරයි. බාර ගත් තැන්පත් අරක්ෂාව තහවුරු

තො වන බැවින් තැන්පත් බාර ගන්නා ආයතනයම් නියාමනයකට යටත් තො වීම තුළ එය මූල්‍ය පද්ධති සේවායිතාව මත දැඩි තරේෂනයක් ඇති කරයි.

නියාමනයකට ලක් තො වූ මේ වැනි ක්ෂේමුල්‍ය ආයතනවල අනිසි ක්‍රියාකාරකම් ක්ෂේමුල්‍ය පහසුකම්ලාභීන් මත අහිතකර බලපෑමක් ඇති කර ඇතු ආදායම්ලාභීන් සහ දිලිංග පුද්ගලයන් දිරිදා වතුය තුළ ම රඳී සිටීමට මග පාදයි. එය රටහි ආර්ථික දියුණුව කෙරෙහි ද අහිතකර ලෙස බලපායි. මේ හේතුවෙන් ගෙවෙනු කරුවන් තුළ නියාමනයකට ලක් වූ අංශය ද ඇතුළත් ව සම්පූර්ණ මූල්‍ය අංශය පිළිබඳ ව ඇති විශ්වාසය බිඳ වැට්ටේ. මේ අනුව පාරිභෝගික විශ්වාසය බිඳ වැට්ම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් තිනි පනතේ දක්වා ඇති අරමුණක් වන මූල්‍ය පද්ධති සේවායිතාව පවත්වා ගැනීම (422 අධිකාරය) කෙරෙහි අහිතකර අසුරින් බලපායි. එම නිසා ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඉහත කි නියාමනයට ලක් තො වූ ක්ෂේමුල්‍ය ව්‍යාපාරවල නිරත වන ආයතන නියාමනය කිරීමේ සහ අධික්ෂණය කිරීමේ දැඩි අවශ්‍යතාවක් මතු ව තිබේ.

2016 අංක 6 දරන ක්ෂේමුල්‍ය පනත

ශ්‍රී ලංකාව තුළ නියාමනයට ලක් තො වූ ක්ෂේමුල්‍ය අංශයේ ආයතන නියාමනය සඳහා තිනි පැනවීමට දශකයකටත් අධික කාලයක සිට විවිධ උත්සාහයන් දරන ලදී. කෙ සේ ව්‍යුත් ද, අවසානයේ දී 2016 අංක 6 දරන ක්ෂේමුල්‍ය පනත (ක්ෂේමුල්‍ය පනත) පාරැලිමේන්තුවේ දී සම්මත වූ අතර 2016 ජූලි 15 දින සිට එය බලාත්මක විය. මෙම පනත මගින් ක්ෂේමුල්‍ය ව්‍යාපාරවල නිරත වන සමාගම (බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුල්‍ය සමාගම්) සඳහා බලපත්‍ර නිකුත් කිරීමට, ඒවා නියාමනය කිරීමට සහ අධික්ෂණය කිරීමට අදාළ විධිවිධාන පනවා ඇත. බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුල්‍ය සමාගම්, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය (මුදල් මණ්ඩලය) හරහා සාර්ථක ව ම නියාමනය කෙරේ. එ සේ ම, 1989 අංක 30 දරන සමාජ සේවා සංවිධාන පනත යටතේ ලියාපදිංචි වූ ක්ෂේමුල්‍ය රාජ්‍ය තො වන සංවිධාන, ස්වේච්ඡංච්‍ර සමාජ සේවා සංවිධාන රෙක්ස්ට්‍රුඩරයා යටතේ නියාමනය කිරීමට ක්ෂේමුල්‍ය පනත මගින් විධිවිධාන පනවා ඇත.

ක්ෂේමුල්‍ය ව්‍යාපාර නිරවචනය

ක්ෂේමුල්‍ය පනත ප්‍රකාර “ක්ෂේමුල්‍ය ව්‍යාපාර” වගයෙන් අර්ථ දක්වා ඇත්තේ තැන්පත් භාර ගැනීම සහ ප්‍රධාන

වගයෙන් ඇතු ආදායම්ලාභී තැනැත්තන්ට හා ක්ෂේමු ව්‍යාවසායන්ට,

- (අ) ඔහු ම ආකාරයක මූල්‍ය පහසුකමක් සැපයීම
- (ආ) වෙනත් මූල්‍ය සේවා සැපයීම හෝ
- (ඇ) ඔහු ම ආකාරයක මූල්‍ය පහසුකමක් සහ වෙනත් මූල්‍ය සේවා සැපයීමයි.

තව ද ක්ෂේමුල්‍ය පනතහි “ප්‍රධාන වගයෙන් ඇතු ආදායම්ලාභී තැනැත්තන්ට” සහ “ක්ෂේමු ව්‍යාවසායන්ට” යන්න සඳහා අර්ථ දැක්වීමක් ඉදිරිපත් කර තොමැතැ. එම නිසා මෙම වැනි දුරටත් ක්ෂේමුල්‍ය පනතහි 11 වන වගන්තිය යටතේ තිකුත් කරන විධාන මගින් විග්‍රහ කිරීමට මුදල් මණ්ඩලයට සිදු වනු ඇත.

ක්ෂේමුල්‍ය ව්‍යාපාර කටයුතු සීමා කිරීම

ක්ෂේමුල්‍ය පනත ප්‍රකාර ව බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුල්‍ය සමාගමක්, රාජ්‍ය තො වන ක්ෂේමුල්‍ය සංවිධානයක් හෝ පනත මගින් පනතහි විධිවිධාන අදාළ විමෙන් නිදහස් කර ඇති ආයතනයක් හැරැණු විට වෙනත් ආයතනවලට ක්ෂේමුල්‍ය ව්‍යාපාරවල නිරත විය තො හැකි ය. කෙසේ වෙතත් පනත තියාත්මක වන දිනය වන විටත් ක්ෂේමුල්‍ය ව්‍යාපාරවල නිරත වූ පුද්ගලයන් සඳහා එම ව්‍යාපාර පනත තියාත්මක වන දින සිට මාස 18ක් දක්වා වූ කාලයක් වන තෙක් එම ව්‍යාපාර පවත්වා ගෙන යා හැකි ලෙස සහන කාලයක් ලබා දී තිබුණි. එම සහන කාලය 2018 ජනවාරි 15 වන දිනෙන් අවසන් විය.

ක්ෂේමුල්‍ය පනතට යටත් තො වන ආයතන

- (අ) 1988 අංක 30 දරන බැංකු පනත යටතේ බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු හෝ බලපත්‍රලාභී විශේෂිත බැංකු
- (ආ) 2011 අංක 42 දරන මුදල් ව්‍යාපාර පනත යටතේ බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම්
- (ඇ) 1972 අංක 5 දරන සමුපකාර සම්මිත තිතිය යටතේ ලියාපදිංචි කරන ලද සමුපකාර සම්මිත හෝ පලාත් සහනවක ප්‍රයුජ්‍යාතියක් යටතේ ලියාපදිංචි කරන ලද සමුපකාර සම්මිත
- (ඇ) 2013 අංක 1 දරන දිවිනැගුම පනත යටතේ පිහිටුවන ලද දිවිනැගුම ප්‍රජා මූල බැංකු සහන දිවිනැගුම ප්‍රජා මූල බැංකු සම්මිත
- (ඉ) 2000 අංක 46 දරන ගොවීජන සංවර්ධන පනත යටතේ ඇති කරන ලද ආයතන

ක්ෂේමුලු පනත යටතේ බලපත්‍රයක් ලබා ගැනීම

මෙම පනතෙහි විධානයන්ට අනුව පනත යටතේ බලපත්‍රයකට ඉල්ලුම් කිරීම සඳහා අදාළ සමාගම 2007 අංක 7 දරන සමාගම් පනත යටතේ ලියාපදිංචි විය යුතු අතර එය ඇපයෙන් සීමිත සමාගමක්, පොදුගලික සමාගමක්, අක්වෙරල සමාගමක් හෝ විදේශීය සමාගමක් නො විය යුතු ය. මෙයින් අදහස් වන්නේ අදාළ සමාගම “පොදු සමාගමක්” විය යුතු බව ය. බලපත්‍රය සඳහා වන අයදුම් පත්‍රය මුදල් මණ්ඩලය විසින් පනත යටතේ තිකුත් කරන ලද රිතියක් මාරුගයෙන් තියම කරනු ලැබේ. යම් ඉල්ලුම්කාර සමාගමක් මුදල් මණ්ඩලය මගින් පනවා ඇති අවශ්‍යතා සහ එම අවශ්‍යතා වෙනුවට පනවා ඇති රිති සම අනුකූල වන්නේ නම් සහ එම ඉල්ලුම්කාර සමාගමට බලපත්‍රයක් තිකුත් කිරීම එහි ගිය හිමියන්ගේ සහ ඇල්මැති පාර්ශ්වයන්ගේ යහපතට භානිකර බලපැමැක් ඇති නො කරන්නේ නම්, මුදල් මණ්ඩලය විසින් යෝගා යයි තීරණය කරනු ලබන තියමයන් සහ කොන්දේසිවලට යටත් ව එම සමාගම වෙත බලපත්‍රයක් තිකුත් කිරීමට මුදල් මණ්ඩලයට හැකියාව ඇත.

බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලු සමාගමවලට තිරත විය හැකි ක්ෂේමුලු ව්‍යාපාර

ක්ෂේමුලු පනතේ 11 වන වගන්තියට අනුව මුදල් මණ්ඩලය විසින් පනවනු ලැබිය හැකි සීමාවන්ට යටත් ව මහජනයාගෙන් තැන්පතු භාර ගැනීම සඳහා ද අඩු ආදාළයාලාභීන්ට සහ ක්ෂේම ව්‍යාපාරවලට මූල්‍ය පහසුකම් සැලසීමට ද බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලු සමාගම් වෙත බලය පැවරී ඇත. බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලු සමාගමවලට ශ්‍රී ලංකා ගිය තොරතුරු කාර්යාලයයේ සාමාජිකත්වය ලැබිය හැකි වන අතර ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව මගින් ක්‍රියාත්මක කරන තැන්පතු රක්ෂණ ක්‍රමයක් යටතේ ඉදිරි කාලයේ දී බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලු සමාගමවල තැන්පතු රක්ෂණය කිරීමට ද බලාපොරාත්තු වේ. එ සේ ම බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලු සමාගමවල ව්‍යාපාර කටයුතු ක්ෂේමුලු පනතෙහි උපලේඛනයෙහි සඳහන් ව්‍යාපාර කටයුතුවලට සීමා කර ඇත. එයට අමතර ව එම උපලේඛනයේ සඳහන් නො වන නමුත් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය අවසර ලබා දෙන මොනයම් හෝ ව්‍යාපාර කටයුත්තක තිරත වීමට ක්ෂේමුලු සමාගමවලට අවසර ඇත.

රාජ්‍ය නො වන සංවිධාන විසින් පවත්වා ගෙන යනු ලබන ක්ෂේමුලු කටයුතු

රාජ්‍ය නො වන සංවිධානයක් විසින් ක්ෂේමුලු ව්‍යාපාරවල තිරත වීමට අදහස් කරන්නේ නම්, පළමු ව එය ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන රෙජස්ට්‍රාරවරයා (රෙජස්ට්‍රාරවරයා) යටතේ ක්ෂේමුලු රාජ්‍ය නො වන සංවිධානයක් ලෙස ලියාපදිංචි විය යුතු ය. මුදල් මණ්ඩලය විසින් රෙජස්ට්‍රාරවරයා වෙත තිකුත් කරන ලද ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රමිති සහ මාරුගෝපදේශ අනුව ක්ෂේමුලු රාජ්‍ය නො වන සංවිධාන ලියාපදිංචි, තියාමනය සහ අධික්ෂණය සඳහා රෙජස්ට්‍රාරවරයා වෙත බලය පැවරී ඇත. ක්ෂේමුලු රාජ්‍ය නො වන සංවිධානවලට සීමිත තැන්පතු පමණක් භාර ගත හැකි ය. මුදල් මණ්ඩලය, ස්වේච්ඡා සමාජ සේවා සංවිධාන රෙජස්ට්‍රාරවරයා වෙත මාරුගෝපදේශ තිකුත් කිරීමේ කාර්යයෙහි තිරත්තරයෙන් තිරත ව සිටියි. ක්ෂේමුලු රාජ්‍ය නො වන සංවිධාන වෙත ද ක්ෂේමුලු ව්‍යාපාරවල තිරත වීමේ හැකියාව ඇති බැවින් දිලිං පුද්ගලයන් සහ ක්ෂේම ව්‍යාපාරයකයන් වෙත ගිය පහසුකම් සැලසීමට ඔවුන් වඩාත් දිරීමත් කෙරේ.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය මගින් ක්ෂේමුලු සමාගම් සඳහා අනුමත කරන ලද රිති සහ විධානයන්

ක්ෂේමුලු පනත ක්‍රියාවට තැබීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය විසින් ක්ෂේමුලු සමාගම් සඳහා බලපත්‍ර තිකුත් කිරීමේ නිර්ණායක ඇතුළත් රිති සහ විවක්ෂණයිලි විධානයන් මෙන් ම රෙජස්ට්‍රාරවරයා වෙත මාරුගෝපදේශ තිකුත් කිරීම සඳහා ද කටයුතු කර ඇත.

(1) බලපත්‍රය සඳහා වන නිර්ණායකයන්ට අනුව, ඉල්ලුම් කරන සමාගම

(අ) පොදු සමාගමක් විය යුතු ය.

(ආ) රුපියල් මිලයන සියය (රු. 100,000,000/-)ක අවම මූලික ප්‍රාග්ධනයක් පවත්වා ගත යුතු ය.

(ඇ) සාමාජිකයන් ගණන 3-9 අතර වන අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයකින් සමන්විත විය යුතු ය.

(ඇ) අධ්‍යක්ෂවරුන් සංඛ්‍යාවෙන් 1/3ක් විධායක නො වන ස්වාධීන අධ්‍යක්ෂවරුන් විය යුතු ය.

සැම අයදුම්පතක් සමග ම තැවත නො ගෙවන ඇගැයීම් ගාස්තුවක් වශයෙන් රු. 50,000/-ක මුදලක් ගෙවිය යුතු ය. බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලු සමාගමක පසුගිය මූල්‍ය වර්ශය අවසානයේ

28 වන පිළිවාර.....

නව සංවර්ධන බැංකුව

හරිත හෙට දිනක් කරා ඉදිරියට...

විශිෂ්ට හේරත්
ප්‍රාදේශීය කළමනාකරණ,
මානලේ ප්‍රාදේශීය කාර්යාලය

ශ්‍රී ලංකා සංවර්ධන විසින් පිහිටුවා ගැනුනු නව සංවර්ධන බැංකුවේ ගමන් මග, එහි ප්‍රධාන අරමුණ වූ සංවර්ධනය වෙමින් පවත්නා රටවල සහ සාමාජික රටවල යටිතල පහසුකම් හා තිරසර සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා සම්පත් සම්පාදනයෙහිලා නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් ගන්නා ලද ආරම්භක පියවර පිළිබඳ මේ පෙර ලිපියෙන් සාකච්ඡා කළේමු. මෙම ලිපිය මගින් 2017 - 2018 වසරවල තවදුරටත් සාමාජික රටවල තිරසර සංවර්ධන ව්‍යාපෘති වෙනුවෙන් නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් ගන්නා ලද පියවර පිළිබඳ සැකෙවීන් විමසා බැලේ.

2017 ප්‍රාන්තික බලශක්ති ව්‍යාපෘතිවලින් ඔබබට ...

2017 වසරේ නව සංවර්ධන බැංකුවේ ගිය සම්පාදනය ප්‍රාන්තික බලශක්ති ව්‍යාපෘතිවලින් ඔබබට යම් මෙම බලශක්ති සුරක්ෂිතකාව සඳහා තොරතුරු තාක්ෂණ හා විත ව්‍යාපෘති කෙරෙහි ද යොමුවී ඇත.

ඩුනාන් පාරිසරික සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය

විනයේ 2016 -2020 ජාතික පස් අවුරුදු සැලැස්ම තුළ රටේ පාරිසරික ප්‍රමුඛතා පෙළගැස්මේ මූලික ස්ථානයක් ජල සම්පත් ලබා දී ඇත. ආර්ථික සංවර්ධනයේ දී හා නාගරිකරණයේ දී ස්වභාවික සම්පත්වලට හානි නො වන අයුරින් පරිසරය සුරකෙන පරිදි එම කටයුතු සිදුකිරීම කෙරෙහි විනය දැඩිව අවධානය යොමු කරයි. විනයේ ඩුනාන් පළාතේ

(Hunan) ප්‍රධානතම ජල මූලාශ්‍රය ඡියැං (Xiang) ගංගාවයි. නිවාස, ගොවීපොල හා කර්මාන්ත්‍යාලාවලින් බැහැර කෙරෙන අපද්‍රව්‍ය වැසි ජලය සමග එක්ව ඡියැං ගංගාවට එක්වීමෙන් එහි ජලය දුෂ්‍යතා වීම ඩුනාන් හරිත කළාපය ආශ්‍රිත ව පැන නැඟී ඇති උග්‍රතම ගැටවුවකි. ජලයෙහි පිරිසිදු බව සහ ගුණාත්මක තත්ත්වය පිරිසිම ප්‍රදේශවාසීන්ගේ ජීවිතවලට මෙන්ම ප්‍රදේශයේ ආර්ථික සංවර්ධනයට ද අනිතකර ආකාරයෙන් බලපායි. මේ නිසා ජලසම්පත් කළමනාකරණය මගින් ජලයෙහි පිරිසිදු බව සහ ගුණාත්මක බව ඉහළ නැංවීමට සහ ගංවතුර පාලනය සඳහා ඩුනාන් පාරිසරික සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය (Hunan Ecological Development Project) සැලසුම් කර ඇත. ඒ සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් රෙන්මින්ධි බිලියන 2 (ඒ.ජ.ඩොලර් මිලියන 300)ක ගිය මූදලක් අනුමත කර ඇත. ඩුනාන් පළාතේ ඡියැං ගංගා නිමිත්තා ආශ්‍රිත මෙම ව්‍යාපෘතිය මගින් ඡියැං ගංගාවේ විශාල අතු ගංගා හතරක ගංවතුර පාලනය කිරීමට පියවර ගැනීමෙන් ගියවුත් සිදුවන හානි අවම කිරීමට පියවර ගැනෙනු ඇත. අපහුණය බැහැරකිරීම හා ජලාපවත්තය වැළැ දියුණු කිරීම, ජල දුෂ්‍යතා වියහැකි ස්ථාන පාලනය හා පාරිසරික තත්ත්ව ප්‍රතිස්ථාපනය තුළින් සෞඛ්‍ය ප්‍රතිලාභ ඉහළ නැංවීම, ජලය ආශ්‍රිත ආසාදන හා රෝග තුරන් කිරීමට හේතු විය නැති ය. 2017 ජූනි මස ඩුනාන් පළාතේ සිදුවූ ගංවතුර තත්ත්වය පිළිබඳව විමසා බැලීමේ දී මෙම ව්‍යාපෘතියේ අවශ්‍යතාව දැඩිව අවධාරණය කෙරෙයි.

ඡංඡා (Changsha), ජූජ්‍යො (Zhuzhou) සහ පියැංතන් (Xiantak) ප්‍රදේශවල උප ව්‍යාපෘති ලක්ෂණයෙන් සම්බන්ධ මෙම යෝජිත ව්‍යාපෘතියෙන් පළාතේ මිලියන 50 අධික පිරිසක් ප්‍රතිලාභීන් වේ යැයි ඇස්තමේන්තුකර ඇත.

වියංගි කර්මාන්ත අවකාශන් ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ සහ හරිත සංවර්ධන නියමු ව්‍යාපෘතිය

විත ආර්ථිකයේ වර්ධනය හා කාර්මිකරණයේ වේගවත් වර්ධනයන් සමඟ පසුගිය වසර හය තුළ වියංගි (Jiangxi) පළාතේ දළ දේශීය නිෂ්පාදිතය සඳහා කර්මාන්ත අංශයේ දායකත්වය සියලු 10කට වඩා වැඩි ප්‍රතිගතයකින් ඉහළ ගොස් ඇත. පළාතේ මුළු බලශක්ති පරිසේශ්පනයෙන් සියලු 70කට වැඩි ප්‍රතිගතයක් කර්මාන්ත අංශය නියෝජනය කරයි. කර්මාන්ත අංශයේ වේගවත් වර්ධනයන් සමඟ පාරිසරික ගැටලු රසක් පැනනැගී ඇති අතර අකාර්යක්ෂම තාක්ෂණ හා එකතු එයට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතුවී ඇත. මෙම අනිතකර තත්ත්වය පිටුදැකීම සඳහා තාක්ෂණය වැඩි දියුණු කිරීම මගින් සම්පත් ප්‍රතිව්‍යුහිකරණය, පරිසර දුෂ්ඨණය අඩු කිරීම මගින් බලශක්ති සංරක්ෂණය සඳහා වන වියංගි කර්මාන්ත අවකාශන් ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ සහ හරිත සංවර්ධන නියමු ව්‍යාපෘතිය (Jiangxi Industrial Low-Carbon Restructuring and Green Development Pilot Project) වෙනුවෙන් එක්සත් ජනපද බොලුරු මිලියන 200 ගාස මුදලක් නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් අනුමත කර ඇත. ව්‍යාපෘතිය මගින් ගේඅගුරු වොන් 95,118ක් සුරක්ෂිත සහ වාර්ෂික ව කාබන්චියෝක්සිඩ් දහනය වොන් 263,476කින් අඩුකිරීමට හැකිවෙනු ඇතැයි ඇස්තමේන්තු කර ඇත.

මධ්‍ය ප්‍රදේශ් ප්‍රාන්තයේ ගම්මාන සඳහා ජලය සැපයීමේ ව්‍යාපෘතිය

ඉන්දියාවේ මධ්‍ය ප්‍රදේශ් ප්‍රාන්තය අනෙකුත් ප්‍රාන්ත හා සාපේක්ෂ ව ගත් විට සමාජ හා ආර්ථික වශයෙන් අඩු සංවර්ධන මට්ටමක පවතී. එම ප්‍රාන්තයේ තමාට ම අයන් ඩුම්යේ පානීය ජල පහසුකම් ඇත්තේ ඉතාමත් ම සිම්ත පිරිසකට පමණි. බොහෝ ගැමියන් පවුල් අවශ්‍යතා සඳහා වෙනත් ප්‍රදේශවලින් ජලය රැගෙන එන අතර සාමාන්‍යයෙන් ඒ සඳහා අවම වශයෙන් කිලෝ මේටර් හා ගායක පමණ දුරක් ගමන් කරයි. ප්‍රාන්තයේ බොහෝ දෙනෙක් ජලය ලබාගැනීම සඳහා අනාරක්ෂිත ව්‍යවහාර ලිං හා එකතු කරයි. මෙම තත්ත්වය මගහරවාලමින් ඔවුන්ට පිරිසිදු පානීය නල ජලය ලබා දීම සඳහා මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ ගම්මාන සඳහා ජලය සැපයීමේ ව්‍යාපෘතිය (Madhya Pradesh Multi Village Water Supply Project) පිහිටුවන ලද අතර ඒ

සඳහා එ.ජ. බොලරු මිලියන 470ක ගාස මුදලක් නව සංවර්ධන බැංකුවේ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලය විසින් අනුමත කර ඇත. මෙම ව්‍යාපෘතිය යටතේ ජලය සහ සනීපාරක්ෂක පහසුකම් සැපයීමත් ග්‍රාමීය සංවර්ධනයන් ඉලක්ක කරයි. ව්‍යාපෘතිය යටතේ ගම් 3400 වැඩි සංඛ්‍යාවක් ආවරණය කෙරෙන අතර මිලියන 30 අධික ගැම් ජනගහනයක් ව්‍යාපෘතියේ ප්‍රතිලාභීන් වේ.

නීති පද්ධති සහයෝගීතා ව්‍යාපෘතිය

ලෝක ආර්ථික සංසදය (World Economic Forum) විසින් 2016-2017 සඳහා ප්‍රකාශයට පත්කළ ලෝක තරගකාරීන්ට වාර්තාවට (Global Competitiveness Report) අනුව ග්‍රේණිගත කිරීමේ 43 වැනි ස්ථානයේ රැසියාව පසුවෙයි. රටක නීති පද්ධතිය ව්‍යාපාරික පරිසරය කෙරෙහි බෙහෙවින් ම බලපායි. කාර්යක්ෂම නීති පද්ධතිය ව්‍යාපාර ප්‍රජාව ආකර්ෂණය කරයි. මනා වෙළඳ පරිසරය යටිතල පහසුකම් ව්‍යුහයේ එක් අංශයක් වන අතර එය රටේ තිරසර සංවර්ධනය සඳහා බෙහෙවින් ඉවහල් වේ. නීති පද්ධතිය මූහුණ දෙන අනියෝග ජයගැනීම සඳහා රැසියානු රජය 2013 -2020 නීති පද්ධතියේ සංවර්ධනය සඳහා උපායමාර්ගිත සැලැස්මක් ගොඩනගා ඇත. මේ මගින් අයිතිවාසිකම් සුරක්න සියලු දෙනාට ම පොදු ව්‍යාපෘති නීති පද්ධතියක් සමඟ ආයෝජන හිතකාම් පරිසරයක් ඇති කිරීම කෙරෙහි අවධානය යොමුකර ඇත. ආයෝජන ආකර්ෂණය ආර්ථික සංවර්ධනය සඳහා බෙහෙවින් ඉවහල් වේ. මේ නිසා මෙතෙක් නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් ගාස අනුමත කරන ලද ව්‍යාපෘතිවලට වඩා වෙනස් ආකාරයේ ගාස මුදලක් රැසියාව සඳහා අනුමත කර ඇත. ඒ නීති පද්ධති සහයෝගීතා ව්‍යාපෘතිය (Judicial System Support Project) සඳහා ඩි. ගාස මුදල එක්සත් ජනපද බොලුරු මිලියන 460 කි. මේ යටතේ සමාජයීය යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය සැලසුම්කර ඇත. ඒ අනුව තිරසර යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය සඳහා වන නව සංවර්ධන බැංකුවේ අරමුණු අනුව යමින් නිවින තොරතුරු තාක්ෂණය පිහිටුවීම හා පවත්නා භෞතික යටිතල පහසුකම් වැඩි දියුණු කිරීමට මෙම ගාස මුදල යෙදවෙනු ඇත. නීතියේ විනිවිධාවයේ කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ තැබීම, රටේ පුරවැසියන්ගේ තෙතික අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම මේ මගින් අපේක්ෂිත ය.

රාජස්ථාන් ජල අංශය ප්‍රතිව්‍යුහගත කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය

ඉන්දියාවේ ප්‍රාන්ත අතරින් ඩුම් ප්‍රාන්තය අනුව විශාලතම ප්‍රාන්තය රාජස්ථානයය සි. එමන් ම එය ගුෂ්ක ම ප්‍රාන්තය සි.

ප්‍රාන්තයේ ජනගහනයෙන් 2/3ක් පමණ කාමිකාර්මික කටයුතුවල නියැලෙයි. එහි සමස්ත ජල පරිභෝජනයයෙන් සියයට 80ක් පමණ ම කාමි/වාරි අංශය නියෝජනය කරයි. නමුත් එහි දළ දේශීය තිෂ්පාදිතය සඳහා කාමි අංශයේ දායකත්වය සියයට 28ක් පමණ වේ. ප්‍රාන්තයේ ඒක පුද්ගල දළ දේශීය තිෂ්පාදිතය ජාතික මට්ටමේ සාමාන්‍යයට වඩා සියයට 13කට වඩා අඩු ය. එ මෙන් ම වාර්ෂික ඒක පුද්ගල ජල පරිමාව කියුවික් මිටර් 780 කි. එය ජාත්‍යන්තර ව පිළිගත් ප්‍රමාණයට වඩා ඉතා පහළ අගයකි. එ මෙන් ම ප්‍රාන්තයේ ප්‍රධාන බෝග රසක එලදාව ද ජාතික සාමාන්‍ය මට්ටමට වඩා අඩු අයක් ගනී. මෙම හේතු නිසා රාජස්ථාන් ජල අංශය ප්‍රතිච්‍රිත කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය (Rajasthan Water Sector Restructuring Project) සැලසුම්කර ඇත. ඒ සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව එක්සත් ජනපද බොලර් මිලියන 345ක් සපයයි. ව්‍යාපෘතිය යටතේ කි.මි. 678ක් දිග ඉන්දිරා ගාන්ධි ඇල මාර්ගය (Indira Gandhi Canal) ප්‍රතිසංස්කරණය කිරීමට යෝජිත ය. ඉන්දියාවේ දිග ම ඇල මාර්ගය වන මෙය රාජස්ථාන් ප්‍රාන්තයට ජලසම්පාදනය කෙරෙන ප්‍රධාන මූලාශ්‍රයක් වේ. 1958-63 ඉදිකළ මෙම ඇල මාර්ගය එවකට හැඳින්වියේ රාජස්ථාන් ඇල මාර්ගය ලෙසයි. පසුව ඉන්දිය අගමැතිවරියක වූ ඉන්දිරා ගාන්ධි සාතනයෙන් පසු 1984 තොටුමුබර මස සිට එය ඉන්දිරා ගාන්ධි ඇල මාර්ගය ලෙස නැවත නම් කර ඇත.

ඇලමාර්ගය ඉදිකිරීමෙන් පසු රාජස්ථාන් ප්‍රාන්තයේ ඒශ්සල් (Jaisalmer District) දිස්ත්‍රික්කයේ වර්ග කිලෝ මිටර් 6,770ක් (අක්කර 1,670,000) සහ බාමර දිස්ත්‍රික්කයේ (Barmer District) වර්ග කිලෝ මිටර් 37ක් (අක්කර 9100ක්) සඳහා ජල සම්පාදනය කෙරිනි. මේ මගින් ප්‍රාන්තයේ කාමිකාර්මික කටයුතුවල විශාල පිළිදීමක් ඇති විය. එහෙතු කාලයාගේ ඇවැමෙන් ඇල මාර්ගයේ ජල කාන්දුවේ ඇතුළු ව තොයෙකුත් ගැවුලු පැන නැගී ඇති බැවින් එය ප්‍රතිසංස්කරණය කළ යුතු විය.

එ අනුව රාජස්ථාන් ජල අංශය ප්‍රතිච්‍රිත කිරීමේ ව්‍යාපෘතිය යටතේ ජලය කාන්දුවේ වැළැක්වීම, ජලය සුරක්ෂිත ව තබා ගැනීම හා ජල හාවිතය කාර්යක්ෂම කිරීමට අපේක්ෂා කරයි. රවි (Ravi) සහ බීස් (Beas) ගංගාවලින් ලබාගන්නා ජලය වර්ග අඩු මිලියන 8ක් රාජස්ථාන් ප්‍රාන්තය සඳහා ලබාගැනීමට අපේක්ෂිත ය. වගරු බවට පත්වූ ස්ථාන ප්‍රතිසංස්කරණය, ක්ෂේද වාර්මාර්ග ප්‍රවර්ධනය, පවත්නා පහසුකම් තව යුරටත් වර්ධනය කිරීම තුළින් වාර්මාර්ග පදන්තිය උපයෝගී කර ගැනීමේ ධාරිතාව ඉහළ නැවීමට ද ව්‍යාපෘතියෙන් සැලසුම් කර ඇත. ප්‍රාන්තයේ බහුතරයකගේ ජ්වනෝපාය මාර්ගය

වූ කාමිකර්මාන්තය සංවර්ධනය කිරීම සහ ප්‍රාන්තයේ වැසියන්ගේ ජ්වන මට්ටම සැලකිය යුතු මට්ටමින් ඉහළ දැමීම මෙම යෝජනා කුමයෙන් අරමුණු කෙරේ. ව්‍යාපෘතිය රාජස්ථාන් ප්‍රාන්තයේ ශ්‍රීග්‍රෑහනගර, හනුමත්ගා, වුරු, නාගර, බිකනර, ජේද්පුර, ජේසලම, සිකාර, ජ්‍යුනුපුත්, සහ බාමර යන දිස්ත්‍රික්ක 10ට ප්‍රතිලාභ ගෙන දෙනු ඇත.

උගා නැගෙනහිර පිටවුම් ව්‍යාපෘතිය

රුසියාවේ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති අතර නාගරික ප්‍රවාහන කටයුතු ප්‍රධාන ස්ථානයක් උසුලයි. උගා නැගෙනහිර පිටවුම් ව්‍යාපෘතිය (Ufa Eastern Exit Project) එවැනි එක් ව්‍යාපෘතියකි. උගා බෞත්කාර්ටස්ටාන් (Bashkortostan) පුදේශයේ අගනගරය සි. එය එම පුදේශයේ කර්මාන්ත, ආර්ථික, විද්‍යාත්මක සහ සංස්කෘතික කේන්ද්‍රස්ථානය සි. 2015 ජූලි 9 -10 පැවති ලික්ස් රාජ්‍ය නායක සමුළුව පැවුත්වූයේ උගා නගරයේ සි. බනිජ තෙල් පිරිපහද, රසායන ද්‍රව්‍ය යාන්ත්‍රික ඉංජිනේරු ආදි ව්‍යාපාර ර සක් මෙහි කේන්දුගතව ඇත. ඒ අනුව උගා ආර්ථිකය බොහෝ සෙයින් ඉන්ධන, බලශක්ති, ඉංජිනේරු සංකිර්ණ ආදියෙන් සමන්විත වේ. 2013 වසරේ ජාත්‍යන්තර ගොඛිස් (Forbes) සගරාව විසින් රුසියාවේ මිලියනයකට අධික ජනගහනයක් සහිත නගරවලින් හොඳම නගරය ලෙස උගා නම් කර ඇත. එය දුම්රිය මාර්ග ඔස්සේ රුසියාවේ අනෙකුත් පුදේශ හා සම්බන්ධ වෙයි. ඒ එතිහාසික මහා සයින්ටියන් දුම්රිය මාර්ගයේ දුම්රිය නැවුම්පොලකට ද යා වෙමිනි. ප්‍රධාන මාර්ග (Federal Highways) එකකට වඩා වැඩි සංඛ්‍යාවක් ඔස්සේ මොස්ක්ව් හා සම්බන්ධවන එකම නගරය උගා ය. එය M7 මහා මාර්ගය ඔස්සේ කාසාන් (Kazan) හා මොස්ක්ව් නගරයට සම්බන්ධවන අතර එන් මාර්ගය ඔස්සේ මොස්ක්ව් හා ආසියානු කළාපයට අයන් රුසියාවේ පුදේශ හා සම්බන්ධ වෙයි. නගරයේ කර්මාන්ත හා ජනතාව වාසය කරන දිස්ත්‍රික්ක තවදුරටත් සංවර්ධනය කිරීමට සහ පවත්නා වාහන තදබදය අඩුවෙකාට ප්‍රවාහන කටයුතු වඩාත් කාර්යක්ෂම කිරීම සඳහා උගා නැගෙනහිර පිටවුම් ව්‍යාපෘතිය සැලසුම් කර ඇත. ඒ සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් එක්සත් ජනපද බොලර් මිලියන 68.4 ක නෙය මූලක් අනුමත කර ඇත. මෙය උතුරේ හා දකුණේ කර්මාන්ත මධ්‍යස්ථාන සම්බන්ධ කෙරෙන මාර්ගයක් වනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ. උගා නගරය හා බැහිරින් පොසපෙක්ව සලවත් යුලාව් සම්බන්ධ කෙරෙන කිලෝ මිටර් 1.2 ක් දිග උම් මාර්ගයක්, උගා ගග හරහා ඉදිකෙරෙන කිලෝ මිටර් 2.5 ක් දිග පාලමක්, නැගෙනහිර් M5 මාර්ගයට සම්බන්ධ කෙරෙන කිලෝ මිටර් 10.2ක් දිග මාර්ගයක්, ගාස්තු අයකරන ස්ථානයක්, මාර්ග නඩත්තු කිරීමේ පහසුකම්, ගමනාගමනය ස්වයංක්‍රීය ව පාලනය කෙරෙන කුමයක් මෙම ව්‍යාපෘතියට ඇතුළත් ය.

ජලපහසුකම් හා සනීපාරක්ෂක පහසුකම් සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය

රැකියාවේ ගෙනා අතරින් වොල්ගා තදිය මාත්‍ර ගෙනාව ලෙස සැලකෙයි. එරට විශාලතම නගර 20න් 11ක් ම වොල්ගාව ආග්‍රිත ව පිහිටා ඇත. වොල්ගා තදියේ ජල දුෂ්‍යණය රැකියාවේ බරපතල පූංච්‍යනයකි. තිවාස, ගෙවීපෙළ හා ගෙනාවල අපජලය වැසි ජලය සමඟ එක් ව වොල්ගා තදියට එක්වෙයි. එමනිසා වොල්ගා තදියේ ජල දුෂ්‍යණයට 1/3කට වඩා රැකියාව දායක වෙයි. යටිතල පහසුකම්වල පිරිහිම ජල දුෂ්‍යණයට හා සනීපාරක්ෂක පහසුකම්වලට සැලකිය යුතු ලෙස බලපායි. මේ නිසා වොල්ගාව ආග්‍රිත තෝරාගත් නගර 5 ක ජලසැපුම් පද්ධති හා සනීපාරක්ෂක පහසුකම් තව්‍යිකරණ කිරීමේ ව්‍යාපෘතියක් සැලසුම්කර ඇත. එය ජලපහසුකම් හා සනීපාරක්ෂක පහසුකම් සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය (The Development of Water Supply and Sanitation Systems Project) සි. මේ සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව එ.ජ.වොලර් මිලියන 320ක ණය මුදලක් සපයයි. ව්‍යාපෘතිය මිනින් ජල පිරිපහසුව සඳහා තව්‍යින පහසුකම් සැලසීම, ජල සැපුම් ජාලය, ජල අපවහන පද්ධතිය, මෙ අපවහන පද්ධතිය පිරියම් කිරීම සහ වැසි වතුර රස්කිරීම ආදිය ඇතුළත් වේ. පවතින යටිතල පහසුකම්වල කාර්යක්ෂමතාව වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ඉහළ තාක්ෂණය සහ තව්‍යින යන්ත්‍රේපකරණ ඇතුළත් විධිතම වැඩි දියුණු කිරීමට අපේක්ෂිතය.

ව්‍යාපෘතිය මිනින් ජල සැපුම් හා සනීපාරක්ෂක පද්ධති වැඩි දියුණු කිරීම, පහසුකම් සඳහා ජනතාවගත් අය කෙරෙන ගෙවීම් අඩු කිරීම, ජලාපවහන හා සනීපාරක්ෂක පහසුකම් සඳහා වැයවත තබන්තු හා ප්‍රතිසංස්කරණ මත කෙරෙන ප්‍රාග්ධන ආයෝජන අඩුකිරීම, ජල අපවහනය තුළින් වොල්ගා තදියට සිදුවන පරිසර හානිය සැලකිය යුතු ප්‍රමාණයකින් අඩුකිරීම, වැඩි දියුණු කරන ලද ජල සැපුම්ක් තුළින් ජනතාවගේ සෞඛ්‍යරක්ෂිතතාව වැඩි දියුණු කිරීම සහ අධි තාක්ෂණ හාවිතය තුළින් යටිතල පහසුකම් ගොඩනැගීම හා තබන්තුව පහසුකිරීම ද අපේක්ෂා කෙරේ.

කුඩා නගර සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය

රැකියාවේ සංවර්ධන කටයුතු තවදුරටත් ප්‍රවර්ධනය කරනු වස් සංවර්ධන ආකර්ෂණය දිනාගත් එතිහාසික වශයෙන් වැදගත් කුඩා නගර 9ක් සංවර්ධනය කිරීමට රැකියාව සැලසුම් කර ඇත. මෙම එතිහාසික කුඩා නගර සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය (Small Historic Cities Development Project) සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් එකස් ජනපද බොලර් මිලියන 220ක ණය

මුදලක් අනුමත කර ඇත. සංස්කෘතික උරුමයන් ගහන, නොයෙකුත් එතිහාසික සහ සංස්කෘතික ස්මාරක සහිත සහ ආකර්ෂණීය ස්වභාවික තුම් දැරෙන සහිත නගර මෙම ව්‍යාපෘතියට යටත් ය. එම නගරවල එතිහාසික ස්මාරක 70-500 දක්වා ප්‍රමාණයක් විසිර පවතී. එ මෙන් ම වසරකට සංවාරකයන් 30,000-800,000 ආකර්ෂණය කර ගනී. මෙම තත්ත්වය වර්ධනය කරනු වස් මෙම ව්‍යාපෘතිය මිනින් නාගරික යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය කිරීමට සැලසුම් කර ඇත. ව්‍යාපෘතිය අවසන් කළ පසු එක් ප්‍රදේශවල ආදායම සහ රකියා තිශුක්තිය ඉහළ යැම තුළින් සමාජ ආර්ථික තත්ත්වය ඉහළ යනු ඇතැයි අපේක්ෂා කෙරේ.

චිර්බාන් බහුලම් පර්යන්ත පොල ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපෘතිය

පසුගිය දෙක දෙකහි දකුණු අප්‍රිකාව සේවා හා නිෂ්පාදන කරමාන්ත මධ්‍යස්ථානයක් ලෙස උප සහරා අප්‍රිකානු කළාපයේ ආර්ථික සංවර්ධනය සඳහා ප්‍රධාන කාර්යාලයක් ඉටුකර ඇත. දකුණු අප්‍රිකානු ආර්ථිකය තුළ බිර්බාන් වරාය විශේෂ ය. එය උප සහරා අප්‍රිකානු කළාපය තුළ විශාලතම සහ කාර්යාලයුල ම නාවුක පර්යන්තය සි. එය වසරකට තැවැ බඩු වොන් මිලියන 31.4ක් පමණ මෙහෙයවයි. විශාල බහුලම් මෙහෙයුම් සඳහා පවතින ඉල්ලුම සපුරාලීම මේ වන විට අහියෝගයක් ව පවතී. මේ නිසා වරාය ආග්‍රිත යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය සඳහා බිර්බාන් බහුලම් පර්යන්ත පොල ප්‍රතිසංස්කරණ ව්‍යාපෘතිය (Durban Container Terminal Berth Reconstruction Project) සැලසුම් කර ඇත. මේ යටතේ ලෝක නාවුක කරමාන්තයේ මැනකාලීන ප්‍රවණතාවලට ගැලෙපන ලෙස පවත්නා පහසුකම් තව්‍යිකරණය කිරීමට සහ ප්‍රාග්ධන කිරීමට සැලසුම් කර ඇත. ව්‍යාපෘතිය තිම කළ පසු වරායට දළ වශයෙන් වොන් 100,000 වඩා බිරින් යුත් විශාල නොකා ඇතුළුවිය හැකි ලෙස එහි ධාරිතාව ඉහළ යනු ඇත. එ මෙන් ම ව්‍යාපෘතිය හේතුවෙන් දේශීය ව්‍යාපාරවල වෙළඳ පරිමාව ඉහළ යනු ඇතැයි. නව රකියා 18,000 වඩා උත්පාදනය වනු ඇතැහි අපේක්ෂිතය. බිර්බාන් බහුලම් පර්යන්තයේ පවත්නා තැබුරුම් පොල තව දුරටත් ගැනීම හා දිගු කරනු ඇතැයි.

පාරා තීරසර නගර ව්‍යාපෘතිය

එක ප්‍රදේශ දළ දේශීය නිෂ්පාදනය අනුව බුසිලයේ ජනපද අතරින් යුත්පත්ම ජනපදය පාරා ය. එය තුම් ප්‍රමාණයේ විශාලත්වය අනුව දෙවැන්න ය. 1970 ගණන්වල බුසිලයේ අභ්‍යන්තර ප්‍රදේශ සංවර්ධනය කිරීමේ බුසිල රජයේ වැඩිහිටිවෙළ යටතේ මෙම ප්‍රදේශයට විශාල වශයෙන් ජනගහනය සංකුමණය විය. තමුන් සංකුමණකයන් පදිංචි

වූ ප්‍රදේශීවල මනා යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනයක් සිදු නොවිනි. මේ නිසා පාරා පාලන අධිකාරිය විටින් විට මාරුග, සනිපාරක්ෂක, අන්තර්ජාල සම්බන්ධතා, පොදු විදුලිබල පහසුකම් ප්‍රවර්ධනය සඳහා නොයෙකුත් වැඩිසටහන් දියත් කර ඇත. පාරා තිරසර තගර ව්‍යාපෘතිය (Para Sustainable Municipalities Project) ද එකී ප්‍රදේශයේ යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය සඳහා සැලසුම් කරන ලද ව්‍යාපෘතියකි. මෙම ව්‍යාපෘතිය සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව එ.ජ. බොලර් මිලියන 50ක තෝ මුදලක් අනුමත කර ඇත.

මැරනාහෝ ප්‍රවේශ මාරුගය - උතුරු දකුණු ඒකාබද්ධතාව

බ්‍යුසිලයේ ප්‍රවාහන ක්ෂේත්‍රය අහියෝග රසකට මුහුණපා ඇත. ලෝක ආර්ථික සංසදය විසින් යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනයේ මට්ටම අනුව ගෞණිගත කරන ලද රටවල 144ක් අතරින් බ්‍යුසිලය 107 වැනි ස්ථානයේ පසුවෙයි. එරට දුම්රිය මාරුගවල සීමා සහිත බව නිසා හාණ්ඩ ප්‍රවාහනයේ දී මහා මාරුග හාවිතයට ගැනෙයි. ගංගා රසක් තිබියේන් ඇමුණන් කළාපය හැර අනෙකුත් ප්‍රදේශ ජල මාරුග හාවිතයට නොගන්නා තරම් ය. දුම්රිය මාරුග ඇත්තේ ඉතාමත් ම අල්ප වශයෙන් වන අතර ඒවාත් තරගකාරී නොවෙයි. වේගයෙන් වර්ධනය වන බ්‍යුසිල ආර්ථිකයෙහි විශේෂයෙන් ම අපනයන වර්ධනයන් සමග ප්‍රවාහන ජාලය සඳහා ඉල්ලුම ඉහළ යයි. මේ නිසා එම ක්ෂේත්‍රයෙහි ආයෝජන වර්ධනය කළ යුතුව ඇත.

බ්‍යුසිලයේ ජනපද අතරින් මැරනාහෝ ජනපදය ඩුම් ප්‍රමාණයේ විශාලත්වය අනුව 7 වෙනි තැනෙ පසුවෙයි. එය එරට සමස්ත ඩුම් ප්‍රමාණයෙන් සියයට 3.9ක් තිබෝත්තය කරයි. එහෙත් ඒකපුද්ගල දළ දේශීය තිශ්පාදිතය අනුව ගෞණිගත කිරීමේ දී එය ඒක පුද්ගල ආදායම අඩු ම දිස්ත්‍රික්ක යටත ගැනෙයි. මෙම ජනපදයෙහි වෙරළබඩ කළාපවල සංවර්ධනය සැලකිය යුතු මට්ටමකින් පවත්වාගන යැම්ව සමත් ව ඇතත් අන්තර්ජාල ප්‍රදේශවල සංවර්ධනය සඳහා ඉවහළුවන යටිතල පහසුකම් ප්‍රමාණවත් පරිදි වැඩිදියුණුකර නැත. බ්‍යුසිලයේ ප්‍රවාහන අංශය පිළිබඳව විමසා බැලීමේ දී හාණ්ඩ ප්‍රවාහනය සඳහා වඩාත් ම හාවිතයට ගෙනු ලබන්නේ මහා මාරුග ය. එහෙත් ප්‍රධාන මාරුග රසක තත්ත්වය ඉතාමත් ම අසතුවුදායක ය. මේ තත්ත්වය පිටුදුකිනු වස් උතුරු දකුණු ඒකාබද්ධ වන මැරනාහෝ ප්‍රවේශ මාරුග ව්‍යාපෘතිය (Maranhão Road Corridor - South North Integration) සැලසුම්කර ඇත. මේ සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව එ.ජ. බොලර් මිලියන 71ක තෝ මුදලක් අනුමත කර ඇත. ව්‍යාපෘතිය

යටතේ ඒ 006 උතුරු දකුණු මාරුගයේ කිලෝ මීටර් 233ක් ප්‍රතිසංස්කර තෝ කිරීමට සැලසුම් කර ඇත. ප්‍රවාහනයේ කාල කළමනාකරණයට සහ කෘෂිකාර්මික කළාප හා ව්‍යාපෘතිය අතර ප්‍රවාහනය සඳහා වන වැඩිය අඩු කිරීමට මේ මගින් හැකිවනු ඇත.

ඡ්‍රෝ-ඡ්‍රෝ කුඩා තගර තිරසර සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය වේගයෙන් කාම්මිකරණය වන විනයෙන් ඉහළ ආර්ථික වර්ධනයක් හා වේගයෙන් නාගරිකරණයක් වාර්තා වෙයි. නාගරිකරණ ප්‍රදේශවල ජන සනත්වය ද වේගයෙන් වර්ධනය වෙයි. කෙසේ වෙතත් වැඩිවන ජනගහනය සඳහා අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් ප්‍රමාණවත් නොවේ. එ මෙන් ම කුඩා තගරවල යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනයේ දක්නට ලැබෙන විෂමතා තුළින ආර්ථික සංවර්ධනයට බාධාවක් වේ. ඡ්‍රෝ-ඡ්‍රෝ මධ්‍ය ප්‍රදේශයේ කුඩා තගරවල මේ විෂමතා බහුල ව දක්නට ලැබේ. එ කී ප්‍රදේශවල වැසියන්ට සංවර්ධනයේ ප්‍රතිලාභ බෙදී නො යැම නිසා 2018 මැයි මස වින රජය සහ නව සංවර්ධන බැංකුව එ.ජ.බොලර් මිලියන 300ක් වූ ඡ්‍රෝ-ඡ්‍රෝ කුඩා තගර තිරසර සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය (Chongqing Small Cities Sustainable Development Project)ට අත්සන් තබන ලදී. මේ යටතේ කුඩා තගර 07ක යටිතල පහසුකම් ව්‍යාපෘති සඳහා අරමුදල් සම්පාදනය කිරීමට අපේක්ෂිත ය. ප්‍රදේශයේ වැසියන්ගේ ජ්වන තත්ත්වය ඉහළ නැංවීම සහ තිරසර සංවර්ධනය සඳහා සහාය විම ව්‍යාපෘතියේ අරමුණයි. එය නාගරික යටිතල පහසුකම් ඉහළ නැංවීම, ප්‍රවාහන පහසුකම් වැඩිදියුණු කිරීම සහ පාරිසරික ප්‍රතිස්ථාපන සහ බාරිතා ඉහළ නැංවීම යන උප ව්‍යාපෘති යැකින් සමන්වීත ය.

බිහාර ග්‍රාමීය මාරුග ව්‍යාපෘතිය

ඉන්දියාවේ ආර්ථික සංවර්ධනයේ දී යටිතල පහසුකම්වල අප්‍රමාණවත් බව කැපී පෙනෙන්. මේ තත්ත්වය වඩාත් දක්නට ලැබෙන්නේ ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවලය. ග්‍රාමීය ජනගහනයෙන් බහුතරයක් යැපෙන්නේ කෘෂිකාර්මික කටයුතුවලිනි. ග්‍රාමීය ප්‍රදේශවල මාරුග පද්ධතිවල පවත්නා අසතුවුදායක තත්ත්වය ප්‍රදේශයේ කෘෂිකර්මය හා ඒ හා බැඳුණු අනෙකුත් ආර්ථික කටයුතුවල එලදායීතාව වර්ධනය සඳහා බාධාවක් ව පවතී. විධීත් මාරුග ජාලයකින් ඇතිවිය නැකි ප්‍රයෝගනය ප්‍රවාහනය පමණක් නොවේ. එය වෙළඳාම, සාමාජික සම්බන්ධතා ආදියට ද හේතු වෙයි. එ මෙන් ම ප්‍රදේශයේ ආර්ථික සංවර්ධනයට මෙන්ම සමස්තයක් වශයෙන් මුළු ආර්ථිකයට ම බලපායි. බිහාර ප්‍රාන්තයේ මාරුග ජාලයේ පවත්නා අඩුපාඩු මගහරවාලීම සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් බිහාර ග්‍රාමීය මාරුග ව්‍යාපෘතිය

(Bihar Rural Roads Project) සඳහා එ.ජ.බොලර් මිලියන 350ක ගෙය මූදලක් අනුමත කර ඇත. මෙම ව්‍යාපෘතිය යටතේ දිස්ත්‍රික්ක 26ක් පුරා කි.මී. 4000ක දිගින් යුත් මාර්ග ජාලයක් ඉදිකිරීමට සහ වැඩි දියුණු කිරීමට යෝජන ය.

ශ්‍රී-මි-යං උමං දුම්රිය මාර්ග ව්‍යාපෘතිය

ශ්‍රී-මි-යං විනයේ හෙනාන් පළාතේ පිහිටියේ ය. එය වරක් ලේතිභාසික විනයේ අග නගරය විය. එම නිසා ලේතිභාසික හා සංස්කෘතික උරුමයන් රසකින් සැදුම් ලද්දේ ය. වර්තමානයේ ඉ-මි-යං ඉතාමත් ම තරගකාරී නගරයකි. එහි ආර්ථික වර්ධනය වින ආර්ථික වර්ධනයේ සාමාන්‍ය ඉක්මවා සිටී. වේගවත් නාගරිකරණය සාමාන්‍ය ජීවන තත්ත්වය ඉහළ තංවා ඇති. කෙසේ වෙතත් ප්‍රවාහන ක්‍රමයේ අධිකරිත බව ඇතුළුව ඉ-මි-යං අභියෝග රසකට මුහුණ දෙයි. ජනතාවගේ අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා වර්තමානයේ පවත්නා ප්‍රවාහන යටිතල පහසුකම් තවදුරටත් ප්‍රමාණවත් තොවේ. අප්‍රමාණවත් ප්‍රවාහන පහසුකම් ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වය පහළ වැටීමට හේතු වෙයි. සංඛ්‍යාවක ආකර්ෂණය දිනාගත් ප්‍රදේශයක් වූ බැවෙන් සැම වසරක ම සංඛ්‍යාවන් විශාල සංඛ්‍යාවක් ඉ-මි-යංවලට පැමිණේයි. මෙය තවදුරටත් ප්‍රවාහන ක්ෂේත්‍රය අර්බුදයට ලක් කරයි. මේ අනුව ඉ-මි-යං උමං දුම්රිය මාර්ගය සංවර්ධනය කිරීම නගර සංවර්ධනයේ සහ නගරයේ උග්‍රතම අර්බුද විසඳීමේ වැදගත් සංස්කෘතියක් වනු ඇති. හෙනාන් පළාත් රජය ඉ-මි-යං උමං දුම්රිය මාර්ග ජාලය සැලසුම්කර ඇති. මෙම ඉ-මි-යං උමං දුම්රිය මාර්ග ව්‍යාපෘතිය (Luoyang Metro Project) සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව එ.ජ.බොලර් 350ක ගෙය මූදලක් අනුමත කර ඇත. ව්‍යාපෘතිය මගින් උමං දුම්රිය මාර්ගය ඉදිකිරීම ඔස්සේ ප්‍රවාහන තදබෑදය අඩු කොට නගරයේ ප්‍රවාහනය විධිමත් හා කාර්යක්ෂම කරනු ඇති. සැලසුම්කර ඇති පළමු දුම්රිය මාර්ගයේ මුළු දිග කිලෝ මීටර් 22.34කි. මුළු දුම්රිය නැවතුම්පොල සංඛ්‍යාව 18කි. වර්ෂ 2046 දී දෙනිකිව මගින් 500,000ක් රැගෙන යැමි බාරිතාවෙන් යුතු ව මෙය ගොඩනැගීමට සැලසුම් කර ඇති. මෙම දුම්රිය මාර්ගය ජනතාව ව්‍යාපය කරන ප්‍රදේශ හා නගරය සම්බන්ධවන ලෙස ගොඩනැගීමට නියමිත ය. එය ජනතාවට මහජන සේවා, ව්‍යාපාර, වෙළෙඳ මධ්‍යස්ථාන හා සංස්කෘතික කළාපවලට යැම පහසු කරනු ඇති. එය ප්‍රවාහන බාරිතාව ඉහළ නැංවීම, කාර්යක්ෂමතාව ඉහළ නැංවීම, සුව පහසු සුරක්ෂිත විශ්වාසදායී ප්‍රවාහන ක්‍රමයක් බව තහවුරු කිරීම තුළින් සමාජ ආර්ථික සංවර්ධනය තවදුරටත් වේගවත් කිරීමට ඉවහල් වනු ඇති.

හරිතාගාර වායු දහනය අඩුකිරීම හා බලගක්ති සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය

දැකුණු අඩුකානු ජාතික ප්‍රතිපත්තිය තුළ කාඛන් දහනය අඩුකිරීම සහ ගොසිල ඉන්ධන බලගක්ති මූලාශ්‍රවලින් ඉවත්වීම අවධාරණය කරයි. විශේෂයෙන් ම 2009 එක්සත් ජාතින්ගේ දේශගුණ විපර්යාස පිළිබඳ සම්මුතියට අත්සන් තබා ඇති දැකුණු අඩුකාව වසර 2020 වන විට හරිතාගාර වායු දහන ප්‍රවණතාව සියයට 34කින් ද 2025 වන විට සියයට 42කින් ද අඩුකිරීමට ප්‍රතිඵා ද සිටී. මෙම පොරොන්දු ප්‍රකාරව යමින් ජාතික පාරිසරික වෙනස්වීම් ප්‍රතිචාර බවල පත්‍රිකාව (2011) රටේ වාර්ෂික හරිත නිවාස වායු දහනය 2020 වන විට මෙට්‍රික් වොන් මිලියන 398 - 614 අතර ප්‍රමාණයකට අඩු කිරීමට සැලසුම් කර ඇති. මෙම ඉලක්කය සාක්ෂාත් කරනු වස් දැකුණු අඩුකානු සංවර්ධන බැංකුව (The Development Bank of Southern Africa -DBSA) ප්‍රධාන දායකත්වයක් දක්වයි. එය එරට බලගක්ති ක්ෂේත්‍රය තුළ විශාල භූමිකාවක් උසුලයි. එහි ගෙය කළබ තුළ සියයට 48.5 ක් ම මෙම ක්ෂේත්‍රයට කැපකර ඇති. මේ අනුව හරිතාගාර වායු දහනය අඩු කිරීම හා බලගක්ති සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිය (Greenhouse Gas Emissions Reduction and Energy Sector Development Project) සැලසුම් කර ඇති. මේ සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව එ.ජ.බොලර් මිලියන 300 ගෙය මූදලක් අනුමත කර ඇති. ප්‍රනරුණනීය බලගක්ති ව්‍යාපෘති සඳහා සහ බලගක්ති ක්ෂේත්‍රය ව්‍යුහාත්මක වෙනස්වීම් තුළින් වඩාත් තිරසර බලගක්ති මාර්ගයකට අවතිරීන වීමට ආර්ථිකයට උපකාරී වීමට මේ මගින් හැකිවනු ඇති.

හරිත සංවර්ධනය සඳහා නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් ගත් වෙතත් පියවර

හරිත බැංකුම්කර

2016 ජූලි 18 වැනි දින නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් වින අන්තර් බැංක බැංකුම්කර වෙළඳපොලට (Inter Bank Bond Market) සිය ප්‍රථිම හරිත මූල්‍ය බැංකුම්කර (Green Financial Bond) නිකුතුව සිදුකරන ලදී. කළේපිරීම වසර 5ක් වන මෙම බැංකුම්කරවල විනාකම රෙන්මින්ඩ බිලියන 3කි. (එක්සත් ජනපද එ.ජ.බොලර් මිලියන 448ක් පමණ) නාමික පොලී ප්‍රශ්නයක සියයට 3.07ක් විය. ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය ආයතනයක් විසින් වින අන්තර් බැංක බැංකුම්කර වෙළඳපොලට හරිත බැංකුම්කර නිකුතුවක් කළ ප්‍රථිම අවස්ථාව මෙය වූ අතර අයෝජකයේ 30කට අධික සංඛ්‍යාවක් ඊට සහභාගි වූහ.

නව සංවර්ධන බැංකුවේ අධිපති මණ්ඩලයේ 3 වැනි වාර්ෂික සමුළුව සහ අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ 14 වැනි සමුළුව 2018 මැයි 28 වැනි දින තැබූ හි දී පැවැත්වෙනි. 3 වැනි අධිපති සමුළුවේ සහාපතිත්වය දැරුවේ නව සංවර්ධන බැංකුවේ අධිපති සහ වින මුදල් ඇමති වූ කුං ලියු (Kun Liu) ය. මෙහි දී අධිපති මණ්ඩලයේ නව සහාපතිවරයා ලෙස න්ලන්ලා තෙනි (Nhlanhla Nene) පත් වූ අතර 2019 අධිපති මණ්ඩල රස්වීම පවත්වන තෙක් මිහු එකී තනතුර උස්සුලයි. මිශ්‍ර අධිපති මණ්ඩල සම්මෙළනය 2019 දකුණු අප්‍රිකාවේ පැවැත්වීමට තියමින ය.

නව සංවර්ධන බැංකුවේ 14 වැනි අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩල රස්වීමේ දී සාමාජික රටවල් සියල්ලක් ම නියෝගනය වන පරිදි ව්‍යාපෘති ගෙය යෝජනා ක්‍රම 06ක් සඳහා එ.ජ.බොලර් බිලියන 1.6ක් අනුමත කර ඇත. ඒ අනුව 2018 වසර තුළ (ඡ්ලි මාසය දක්වා) අනුමත කළ මුළු ගෙය ප්‍රමාණය එක්සත් ජනපද බොලර් බිලියන 2 ඉක්මවා ඇත. ඒ හා ම බැංකුව මෙතෙක් අනුමත කළ මුළු ගෙය මුදල් ප්‍රමාණයේ වටිනාකම එක්සත් ජනපද බොලර් බිලියන

..... 21 වන පිටුවෙන්

ශ්‍රී ලංකෝය ක්ෂේමුලය ව්‍යාපාර අංශය

දී පැවති මුළු වත්කම් මත පදනම් ව වාර්ෂික බලපත්‍ර ගාස්තුවක් ගෙවිය යුතු ය. ක්ෂේමුලය පනත යටතේ බලපත්‍රයක් ලබා ගැනීම සඳහා ඉදිරිපත් කළ යුතු අයදුම්පත්වයේ ආකෘතියක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ බැංකු තො වන මූල්‍ය ආයතන අධික්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (දෙපාර්තමේන්තුව) මගින් ප්‍රකාශයට පත් කෙරෙනු ඇත.

- (2) මාස 3 සිට මාස 36ක් අතරතුර කාලයක දී කළේ පිරෙන ස්ථාවර තැන්පතු ද ඇතුළු ව මහතන තැන්පතු හාර ගැනීමට බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලය සමාගම්වලට හැකි ය. තනි ව හෝ හවුල් වගයෙන් උපරිම රුපියල් ලක්ෂ 3ක් දක්වා තැන්පතු හාර ගත හැකි ය.
- (3) පසුගිය මාසයේ අවසාන වැඩ කරන දිනයට පැවති මුළු තැන්පතු වටිනාකමීන් අවම වගයෙන් සියයට 15ක ප්‍රතිශතයකින් බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලය සමාගමක මුළු සාමාන්‍ය ද්‍රව්‍යීල වත්කම් පවත්වා ගත යුතු ය. යම් අවස්ථාවක බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලය සමාගමක් විසින් අවම ද්‍රව්‍යීල අවශ්‍යතාව සපුරා ගැනීමට අසමත් වුවහොත් අදාළ සමාගම විසින්

වෙ ආසන්නව ඇත. අනුමත කළ ව්‍යාපෘති සංඛ්‍යාව 22 කි. නව සංවර්ධන බැංකුවේ 2017 - 2021 උපාය මාර්ගික සැලැස්මට අනුව 2021 වන විට ව්‍යාපෘති 50 -75 සංඛ්‍යාවකට ගෙය සැපයීමට අරමුණු කරයි.

මෙසේ නව සංවර්ධන බැංකුව විසින් තිරසර සංවර්ධන ව්‍යාපෘති හා හරිත බලගක්ති සැපයුම් ව්‍යාපෘති සඳහා ගෙය ලබා දීම ලුක්ස් සාමාජික රටවල ප්‍රනර්ජතනනිය බලගක්ති ඉලක්ක සහ තිරසර සංවර්ධන අනිමතාර්ථ ජය ගැනීමට යම්තාක් දුරකට ඉවහල්වනු ඇත.

ආශ්‍රිත ගුන්ප

1. BRICS 2017 - The Role of BRICS in the World Economy and International Development
2. <https://www.ndb.int/>
3. New Perspectives on the BRICS Bank - Views from Brazil, India and China on the New Development Bank
4. The New Development Bank Its Role in Achieving BRICS Renewable Energy Targets - Institute for Energy Economics: and Financial Analysis

උග්‍රහ ද්‍රව්‍යීලතාවෙන් සියයට 0.1ක ප්‍රමාණයක් හෝ රු. 25,000/-ක මුදලක් යන අගයයන් දෙකෙන් අඩු අගය අවම ද්‍රව්‍යීලතා අවශ්‍යතාව ලෙස සපුරා ඇති බවට දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂවරයා විසින් තහවුරු කරන තෙක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවට ගෙවිය යුතු ය.

- (4) එක් එක් බලපත්‍රලාභී ක්ෂේමුලය සමාගමෙහි මූලික ප්‍රාග්ධනය පදනම් කර ගනීමින් තනි ප්‍රදේශලයකුට, ප්‍රදේශලයන් කණ්ඩායමකට සහ ප්‍රජා මූලික සංවිධානයකට ලබා දිය හැකි උපරිම ගෙය පහසුකම් ප්‍රමාණය තිරණය කර ඇත.
- (5) විධානයන්හි දී ඇති තිරණයකයන්ට අනුව කොටස් හිමියන්ගේ, අධ්‍යක්ෂවරුන්ගේ සහ ප්‍රධාන විධානයක තිලධාරීගේ/සාමාන්‍යාධිකාරීගේ උච්ච බව හා යෝගාතාව තක්සේරු කිරීම.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලද බලපත්‍රය ලබා ගැනීම සඳහා වන රිතින් සහ වෙනත් විධානයන් මේ වන විට ප්‍රකාශයට පත් කොට ඇති අතර, මූලික සුදුසුකම් සපුරා ඇති ක්ෂේමුලය සමාගම් ලියාපදිංචිය සඳහා අයදුම් කළ හැකි ය.■

රාජකීරිය, ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර මාවතේ, අංක 58 දරන ස්ථානයේ පිහිටි ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු මූල්‍ය මූල්‍යාලයේ මූල්‍යනය කරන ලදවා,

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ස්ථානවේදී දෙපාර්තමේන්තුව විසින් තිබුත් කරන ලදී.